

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องห้องสมุดพร้อมปัญญา (โครงการพระราชดำรินในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) ตามทัศนคติของผู้ใช้บริการ เรือนจำจังหวัดมหาสารคามนี้ เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ(Quantitative Research)และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัยเป็นลำดับดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผล
8. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา
2. เพื่อทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่าง อายุ ระดับการศึกษา และประเภทผู้ให้บริการ ในการส่งผลต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการ (โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมของบุคคล)
3. เพื่อศึกษาสภาพของการบริหารจัดการห้องสมุดพร้อมปัญญา
4. เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการห้องสมุดพร้อมปัญญา
5. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา

สมมติฐานการวิจัย

1. ทัศนคติของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง
2. อายุ ระดับการศึกษา และประเภทผู้ให้บริการมีปฏิสัมพันธ์กัน ในการส่งผลต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการ (โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมของบุคคล)

3. ผู้ใช้บริการที่ อายุ ระดับการศึกษา และประเภท ต่างกันมีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อม ปัญหาแตกต่างกัน (โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมของบุคคล)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการห้องสมุดพร้อมปัญหา จำนวน 1,262 คน แยกประเภท ได้ดังนี้

ผู้ต้องขังชาย	จำนวน 1,008 คน
ผู้ต้องขังหญิง	จำนวน 178 คน
เจ้าหน้าที่เรือนจำ	จำนวน 76 คน

2. กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่ม ตามลักษณะ ประเภทของการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ จำนวน 302 คน แยกตามประเภท ได้ดังนี้

ผู้ต้องขังชาย	จำนวน 241 คน
ผู้ต้องขังหญิง	จำนวน 43 คน
เจ้าหน้าที่เรือนจำ	จำนวน 18 คน

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 33 คนซึ่งผู้วิจัยจะเลือกด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

ผู้บริหารห้องสมุดพร้อมปัญหา	จำนวน 3 คน
บุคลากรห้องสมุดพร้อมปัญหา	จำนวน 3 คน
ผู้ใช้บริการที่เป็นผู้ต้องขังชาย	จำนวน 12 คน
ผู้ใช้บริการที่เป็นผู้ต้องขังหญิง	จำนวน 9 คน
ผู้ใช้บริการที่เป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำ	จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นจากการทบทวนหลักการ แนวคิด และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยโครงสร้างแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน รวม 104 ข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และ ประเภทผู้บริการ โดยคำถามจะมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklists) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับค่านิยมของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา 5 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ รวมเป็นจำนวน 25 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามจะแบ่งระดับค่านิยมเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ ได้แก่ สำคัญอย่างยิ่ง สำคัญ ไม่แน่ใจ ไม่สำคัญ และไม่สำคัญเลย ตามลำดับ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา 5 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ รวมเป็นจำนวน 25 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามจะแบ่งระดับการรับรู้เป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามลำดับ ซึ่งในแต่ละด้านมีคำถามเชิงบวก จำนวน 3 ข้อ คือ ข้อที่ 1 ถึง 3 และคำถามเชิงลบ จำนวน 2 ข้อ คือ ข้อที่ 4 และ 5

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา 5 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ รวมเป็นจำนวน 25 ข้อ โดยรูปแบบจะมีลักษณะ เช่นเดียวกับตอนที่ 3

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา 5 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ รวมเป็นจำนวน 25 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามจะแบ่งระดับพฤติกรรมเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ ได้แก่ บ่อยครั้งมาก บ่อยครั้ง เป็นบางครั้ง นานๆครั้ง และไม่เคย ตามลำดับ ซึ่งในแต่ละด้านมีคำถามเชิงบวก จำนวน 3 ข้อ คือ ข้อที่ 1 ถึง 3 และคำถามเชิงลบ จำนวน 2 ข้อ คือ ข้อที่ 4 และ 5

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สร้างขึ้นจากการทบทวนหลักการแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก เป็นส่วนของการวิจัยและสภาพทั่วไปของการสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อเรื่องวิจัย ชื่อ-สกุลผู้สัมภาษณ์ วัน/เวลา/สถานที่สัมภาษณ์ โดยผู้สัมภาษณ์จะกรอกไว้ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์

ส่วนที่สอง เป็นส่วนของลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มที่ถูกสัมภาษณ์เท่าที่จำเป็น ได้แก่ กลุ่มที่ จำนวนสมาชิก เพศและประเภท

ส่วนที่สาม เป็นส่วนของคำถามและเนื้อหาที่วางที่ใช้บันทึกการสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา 10 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านการบริหาร 2) ด้านความร่วมมือและเครือข่าย 3) ด้านงบประมาณและการเงิน
- 4) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ 5) ด้านงานเทคนิคห้องสมุด 6) ด้านการบริการและกิจกรรมห้องสมุด
- 7) ด้านบุคลากรห้องสมุด 8) ด้านเทคโนโลยี 9) ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ และ 10) ด้านการประเมินผลการดำเนินงานและประกันคุณภาพห้องสมุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), One – way ANCOVA , One – way MANCOVA และ Three – way MANCOVA ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา ได้วิเคราะห์ผลข้อมูลโดยการประมวลผลความสำคัญ และใช้การบรรยายเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ใช้บริการ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งสามารถอธิบายลักษณะต่าง ๆ ได้ดังนี้

จำแนกตาม เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 252 คน (ร้อยละ 83.44) นอกจากนั้นเป็นเพศหญิง จำนวน 50 คน (ร้อยละ 16.56)

จำแนกตาม อายุ พบว่า ช่วงอายุ 18 - 32 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 104 คน (ร้อยละ 34.44) รองลงมา คือช่วงอายุ 33 – 46 ปี จำนวน 99 คน (ร้อยละ 32.78) และช่วงอายุ 47 ปีขึ้นไป จำนวน 99 คน (ร้อยละ 32.78) เท่ากัน

จำแนกตาม ระดับการศึกษา พบว่าระดับมัธยมต้นมีจำนวนมากที่สุด คือ 104 คน (ร้อยละ 34.44) รองลงมา คือ ระดับมัธยมปลาย จำนวน 99 คน (ร้อยละ 32.78) และระดับอุดมศึกษา จำนวน 99 คน (ร้อยละ 32.78) เท่ากัน

จำแนกตาม ประเภทผู้ใช้บริการ ปรากฏว่าผู้ต้องขังชายมีจำนวนมากที่สุด คือ 241 คน (ร้อยละ 79.80) รองลงมา คือผู้ต้องขังหญิง จำนวน 43 คน (ร้อยละ 14.24) และเจ้าหน้าที่เรือนจำ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 5.96) ตามลำดับ

1.2 ระดับทัศนคติของผู้ใช้บริการ โดยรวมและในแต่ละองค์ประกอบ สรุปได้ว่า

ผู้ใช้บริการมีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ และเมื่อวิเคราะห์ในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับดี 4 ด้านเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริการ และด้าน

บุคลากร อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย 3.66, 3.54, 3.52 และ 3.51 ตามลำดับ ส่วนด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 และเมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า

ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ทุกข้ออยู่ในระดับดี คือ ข้อ 1 ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ (3.87) ข้อ 2 ความทันสมัย (3.68) ข้อ 3 ความหลากหลาย (3.78) ข้อ 4 สภาพทรัพยากรสารสนเทศ (3.50) ข้อ 5 การจัดเป็นหมวดหมู่ (3.50)

ด้านบริการ อยู่ในระดับดี 3 ข้อ คือ ข้อ 1 ความรวดเร็ว (3.67) ข้อ 2 ช่วงเวลาเปิดบริการ (3.62) ข้อ 3 ระยะเวลาขืม-คืน (3.70) และในระดับปานกลาง 2 ข้อ คือ ข้อ 4 ความเสมอภาค (3.31) ข้อ 5 การช่วยเหลือจากบรรณารักษ์ (3.30)

ด้านบุคลากร อยู่ในระดับดี 4 ข้อ คือ ข้อ 1 ความรู้ความสามารถ (3.59) ข้อ 2 บุคลิกภาพ (3.48) ข้อ 3 ความมีมนุษยสัมพันธ์ (3.63) ข้อ 4 อุปนิสัย (3.46) และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ข้อ 5 จำนวนบุคลากร (3.40)

ด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับดี 2 ข้อ คือ ข้อ 1 ความทันสมัย (3.49) ข้อ 2 คุณภาพ (3.48) และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ คือ ข้อ 3 ความง่ายในการใช้ (3.35) ข้อ 4 จำนวนอุปกรณ์ (3.00) ข้อ 5 การเข้าถึงของผู้ใช้บริการ (3.05)

ด้านอาคารสถานที่ อยู่ในระดับดี 3 ข้อ คือ ข้อ 1 ที่ตั้ง (3.92) ข้อ 2 การจัดแบ่งสัดส่วนพื้นที่ (3.88) ข้อ 3 ความสะดวกในการเดินทาง (3.52) และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ คือ ข้อ 4 ที่วาง-เก็บรองเท้า (3.17) ข้อ 5 ความกว้างของพื้นที่ (3.20)

ซึ่งเมื่อทำการวิเคราะห์แยกในแต่ละองค์ประกอบ ผลปรากฏดังนี้

1) องค์ประกอบส่วนการรับรู้ ผู้ใช้บริการมีการรับรู้ต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบุคลากร ด้านการบริการ และด้านอาคารสถานที่ อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย 3.78, 3.65, 3.59 และ 3.52 ตามลำดับ ส่วนด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34

2) องค์ประกอบส่วนความรู้สึ ผู้ใช้บริการมีความรู้สึกต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริการ ด้านบุคลากรอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย 3.62, 3.54, 3.46 และ 3.50 ตามลำดับ ส่วนด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31

3) องค์ประกอบส่วนพฤติกรรม ผู้ใช้บริการมีพฤติกรรมต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริการ อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย 3.60, 3.56 และ 3.50

ตามลำดับ ส่วนด้านบุคลากรและด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 และ 3.18

จากสรุปการวัดระดับทัศนคติดังกล่าวสามารถนำมาสร้างเป็นแผนภาพ



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



แผนภาพที่ 14 สรุปผลการวัดระดับทัศนคติ

1.3 ผลการผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่าง อายุ การศึกษา และประเภทผู้ใช้บริการ ในการส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการ โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมแล้ว ปรากฏว่า อายุ การศึกษา และประเภท ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน ในการส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการ ทั้งแบบสามทางและสองทาง ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการเปรียบเทียบทัศนคติของผู้ใช้บริการแยกในแต่ละกลุ่มตัวแปร ผลปรากฏดังนี้

1.3.1 ผู้ใช้บริการที่มีช่วงอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

1.3.2 ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา โดยรวมแตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ลึกเข้าไปในแต่ละองค์ประกอบ จึงพบว่า

1) ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ลึกลงไปในแต่ละด้าน พบว่า

1.1) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีการรับรู้ด้านทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกับผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย โดยผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับระดับอุดมศึกษามีการรับรู้โดยเฉลี่ยค่าผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย ส่วนระหว่างผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นกับระดับมัธยมปลายมีการรับรู้ด้านทรัพยากรสารสนเทศไม่แตกต่าง

1.2) ด้านการบริการ ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีการรับรู้ด้านการบริการแตกต่างกับผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายและระดับอุดมศึกษา โดยผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีการรับรู้โดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับมัธยมปลายและระดับอุดมศึกษา ส่วนระหว่างผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายกับระดับอุดมศึกษามีการรับรู้ด้านการบริการไม่แตกต่าง

1.3) ด้านบุคลากร ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีการรับรู้ด้านบุคลากรแตกต่างกับผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย โดยผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับระดับอุดมศึกษามีการรับรู้โดยเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย ส่วนระหว่างผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นกับระดับมัธยมปลายมีการรับรู้ด้านบุคลากรไม่แตกต่างกัน

1.4) ด้านเทคโนโลยี ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและอุดมศึกษามีความเห็นด้านเทคโนโลยีแตกต่างกัน โดยผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีการรับรู้โดยเฉลี่ย

สูงกว่าระดับอุดมศึกษา ส่วนระหว่างผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นกับระดับมัธยมปลาย และระหว่างระดับมัธยมปลายกับระดับอุดมศึกษามีการรับรู้ด้านเทคโนโลยีไม่แตกต่างกัน

1.5) ด้านอาคารสถานที่ปรากฏว่า ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาต่างกันมีการรับรู้โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

2) ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาต่างกัน มีความรู้สึกแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์หาลึกลงไปในแต่ละด้าน พบว่า

2.1) ด้านการบริการ ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีความรู้สึกด้านการบริการแตกต่างกับระดับมัธยมปลายและระดับอุดมศึกษา โดยผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีความรู้สึกโดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับมัธยมปลายและระดับอุดมศึกษา ส่วนระหว่างผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายกับระดับอุดมศึกษามีความรู้สึกด้านการบริการไม่แตกต่าง

2.2) ด้านเทคโนโลยี ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีความรู้สึกด้านเทคโนโลยีแตกต่างกับระดับมัธยมปลายและระดับอุดมศึกษา โดยผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีความรู้สึกโดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับมัธยมปลายและระดับอุดมศึกษา ส่วนระหว่างผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายกับระดับอุดมศึกษามีความรู้สึกไม่แตกต่างกัน

2.3) ด้านอาคารสถานที่ ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและระดับมัธยมปลายมีความรู้สึกด้านอาคารสถานที่แตกต่างกัน โดยผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีความรู้สึกโดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับมัธยมปลาย ส่วนระหว่างผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นกับอุดมศึกษา และระหว่างผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายกับระดับอุดมศึกษา มีความรู้สึกด้านอาคารสถานที่ไม่แตกต่างกัน

2.4) ส่วนด้านทรัพยากรสารสนเทศและด้านบุคลากร ปรากฏว่า ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาต่างกันมีความรู้สึกโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

3) ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน

1.3.3 ผู้ใช้บริการที่ประเภทต่างกัน มีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาแตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์หาลึกลงไปในแต่ละองค์ประกอบพบว่า

1) ผู้ใช้บริการที่ประเภทต่างกัน มีการรับรู้โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

2) ผู้ใช้บริการที่ประเภทต่างกัน มีความรู้สึกโดยเฉลี่ยแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึง

วิเคราะห์หาลึกลงไปในรายด้าน จึงพบว่า

2.1) ด้านการบริการ ผู้ใช้บริการประเภทผู้ต้องขังชายและประเภทเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความรู้สึกด้านการบริการต่างกัน โดยผู้ใช้บริการประเภทเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความรู้สึกด้านบวกสูงกว่าผู้ต้องขังชาย ส่วนระหว่างผู้ใช้บริการประเภทผู้ต้องขังชายกับผู้ต้องขังหญิง และระหว่างผู้ใช้บริการประเภทผู้ต้องขังหญิงและประเภทเจ้าหน้าที่เรือนจำ มีความรู้สึกไม่แตกต่างกัน

2.2) ด้านบุคลากร ผู้ใช้บริการประเภทผู้ต้องขังชายและประเภทเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความรู้สึกด้านการบริการต่างกัน โดยผู้ให้บริการประเภทเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความรู้สึกโดยเฉลี่ยสูงกว่าผู้ต้องขังชายส่วนระหว่างผู้ให้บริการประเภทผู้ต้องขังชายกับผู้ต้องขังหญิง และระหว่างผู้ให้บริการประเภทผู้ต้องขังหญิงกับเจ้าหน้าที่เรือนจำ มีความรู้สึกด้านการบริการไม่แตกต่างกัน

2.3) ด้านเทคโนโลยี ผู้ให้บริการประเภทเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความรู้สึกด้านเทคโนโลยี แตกต่างกับผู้ให้บริการทั้งประเภทผู้ต้องขังชายและและผู้ต้องขังหญิง โดยผู้ให้บริการประเภทเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความรู้สึกโดยเฉลี่ยสูงกว่าผู้ต้องขังชาย และผู้ต้องขังหญิง ส่วนระหว่างผู้ให้บริการประเภทผู้ต้องขังชายกับผู้ต้องขังหญิง มีความรู้สึกด้านเทคโนโลยีไม่แตกต่างกัน

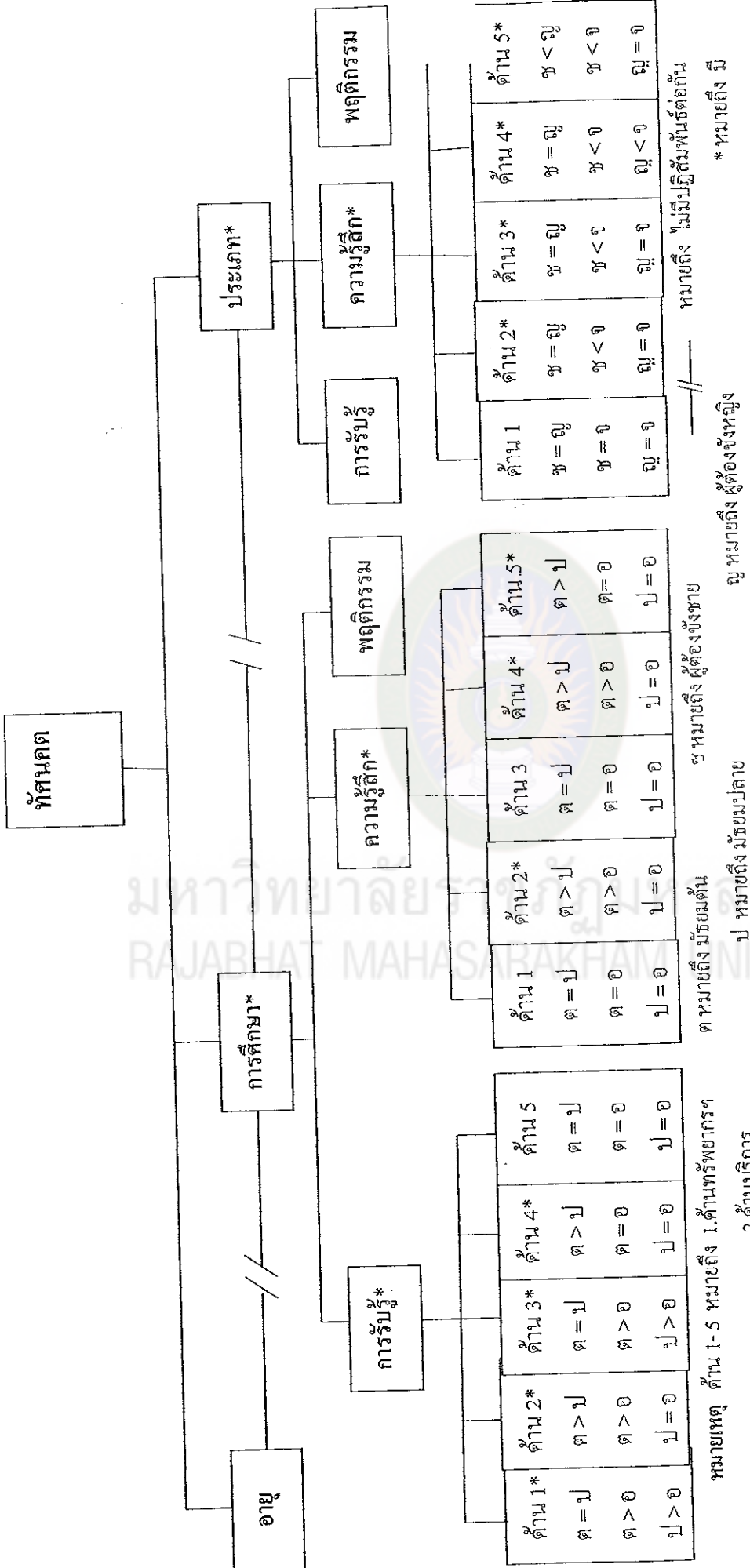
2.4) ด้านอาคารสถานที่ ผู้ใช้บริการประเภทผู้ต้องขังชายมีความรู้สึกด้านอาคารสถานที่ ต่างกับผู้ให้บริการประเภทผู้ต้องขังหญิงและเจ้าหน้าที่เรือนจำ โดยผู้ให้บริการประเภทผู้ต้องขังชาย มีความรู้สึกโดยเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ต้องขังหญิง และเจ้าหน้าที่เรือนจำ ส่วนระหว่างผู้ให้บริการประเภทผู้ต้องขังหญิงกับเจ้าหน้าที่เรือนจำ มีความรู้สึกด้านอาคารสถานที่ไม่แตกต่างกัน

2.5) ส่วนด้านทรัพยากร ปรากฏว่า ผู้ใช้บริการที่ประเภทต่างกันมีความรู้สึกโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

3) ผู้ใช้บริการที่ประเภทต่างกัน มีพฤติกรรม โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

จากสรุปผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์และการเปรียบเทียบดังกล่าว สามารถสร้างเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



- หมายเหตุ ด้าน 1-5 หมายถึง 1.ด้านทรัพยากร
- 2.ด้านบริการ
- 3.ด้านบุคลากร
- 4.ด้านเทคโนโลยี
- 5.ด้านอาคารสถานที่

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ช หมายถึง ผู้ต้องขังชาย

ป หมายถึง มัธยมปลาย

จ หมายถึง เจ้าหน้าที่

หมายถึง ไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน * หมายถึง มี

2. สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา สรุปผลได้ดังนี้

สภาพของห้องสมุดพร้อมปัญญา

จากการศึกษาห้องสมุดพร้อมปัญญาทั้ง 10 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านความร่วมมือและเครือข่าย ด้านงบประมาณและการเงิน ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านงานเทคนิคห้องสมุด ด้านการบริการและกิจกรรมห้องสมุด ด้านบุคลากรห้องสมุด ด้านระบบและเทคโนโลยี ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ และด้านการประเมินผลการดำเนินงานและประกันคุณภาพห้องสมุด พบสภาพของห้องสมุดโดยรวมดังนี้

1. การบริหาร ห้องสมุดพร้อมปัญญามีผู้บริหารงานห้องสมุดจำนวน 7 คน โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นบรรณารักษ์ผู้ดูแลห้องสมุด มีการแบ่งงานห้องสมุดเป็น 10 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านความร่วมมือและเครือข่าย ด้านงบประมาณและการเงิน ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านงานเทคนิคห้องสมุด ด้านการบริการและกิจกรรมห้องสมุด ด้านบุคลากรห้องสมุด ด้านระบบและเทคโนโลยี ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ และด้านการประเมินผลการดำเนินงานและประกันคุณภาพห้องสมุด โดยการทำงานจะขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการเรือนจำ และมีการนำผู้ต้องขังมาเป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์

2. ความร่วมมือและเครือข่าย ห้องสมุดพร้อมปัญญาได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม และองค์การบริหารส่วนตำบลเขา โดยเฉพาะสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามนั้น ถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความอนุเคราะห์อันเป็นเหมือนพี่เลี้ยงของห้องสมุดพร้อมปัญญา

3. ด้านงบประมาณและการเงิน ห้องสมุดพร้อมปัญญาได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากสองแหล่งเป็นหลัก คือ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและกรมราชทัณฑ์ โดยในปี 2555 นี้ ได้รับการบริจาคทุนสนับสนุน จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นเงินจำนวน 254,979.50 บาท และจากการจัดสรรของกรมราชทัณฑ์เป็นเงินอีก 50,000 บาท

4. ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดพร้อมปัญญามีหนังสือแยกได้ตามหมวดหมู่ต่าง ๆ เป็น 15 หมวดหมู่ รวม 6,907 รายการ ดังนี้ เบ็ดเตล็ด จำนวน 358 เล่ม ปรัชญาและวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง จำนวน 301 เล่ม ศาสนา จำนวน 864 เล่ม สังคมศาสตร์ จำนวน 954 เล่ม ภาษา

จำนวน 257 เล่มวิทยาศาสตร์ จำนวน 244 เล่ม วิทยาศาสตร์ประยุกต์ (เทคโนโลยี) จำนวน 824 เล่ม ศิลปกรรม วิจิตรศิลป์ และทัศนศิลป์ จำนวน 441 เล่ม วรรณคดี จำนวน 129 เล่ม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทั่วไป จำนวน 597 เล่ม นวนิยาย/เรื่องสั้น จำนวน 389 เล่ม CD/VCD/DCD จำนวน 468 ชุด กฤตภาค จำนวน 900 รายการ หนังสือพระราชนิพนธ์ จำนวน 51 เรื่อง งานวิจัย จำนวน 130 เรื่อง

5. งานเทคนิค ห้องสมุดพร้อมปัญญาจัดหมวดหมู่หนังสือโดยใช้ระบบคิวอี้ มีตัวเลขติดสันหนังสือเพื่อช่วยในการค้นหาและจัดเก็บ การจัดการซื้อทรัพยากรสารสนเทศส่วนใหญ่ บรรณารักษ์ห้องสมุดเป็นผู้คัดเลือกหนังสือ โดยเน้นหนังสือที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งมีการสำรวจหนังสือ ประมาณ 1 - 2 ครั้ง ต่อเดือน มีการซ่อมบำรุงหนังสือโดยบรรณารักษ์ การซ่อมมีน้อยเนื่องจากผู้ใช้บริการมีระเบียบวินัยในการช่วยกันดูแลรักษาหนังสือที่ยืมเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังได้มีการนำผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ช่วยบรรณารักษ์มาช่วยจัดทำกฤตภาคได้ เป็นจำนวนมาก

6. การบริการและกิจกรรมห้องสมุด สภาพการบริการ ห้องสมุดพร้อมปัญญา มีบริการ ยืม-คืน บริการช่วยการค้นคว้า บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด บริการสื่อโตทัศน์ห้องสมุด ด้วยบัตรสมาชิก โดยจะเปิดให้บริการทุกวันเวลา 9.00 – 12.00 น. และ 13.00 – 15.00 น. วันวันหยุดราชการสามารถยืมได้ครั้งละ 1 เล่ม ได้นาน 3 วัน โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการบันทึกข้อมูลยืม - คืน

สภาพกิจกรรม ห้องสมุดพร้อมปัญญา มีกิจกรรมหลากหลาย โดยกิจกรรมที่จัดเป็นประจำได้แก่ นิทรรศการแนะนำหนังสือใหม่ นิทรรศการตามวันสำคัญ กิจกรรมเรียงความโดยอาศัยการค้นคว้าจากห้องสมุด ฝึกอบรมหลักสูตรผู้ช่วยบรรณารักษ์ให้แก่ผู้ต้องขังและกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่าง ๆ เป็นต้น

7. บุคลากรห้องสมุด ห้องสมุดพร้อมปัญญา มีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานภายในห้องสมุด จำนวน 9 คน คือ เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ จำนวน 1 คน มีวุฒิปริญญาตรี สาขาพุทธศาสตร์ สาขาศึกษาศาสตร์ และสาขานิติศาสตร์ ตำแหน่งนักจัดการงานทั่วไป ชำนาญการ ซึ่งนอกจากทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดแล้ว ยังมีหน้าที่เป็นอาจารย์สอนหนังสือให้กับนักศึกษา ผู้ต้องขัง และหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังเหมือนเจ้าหน้าที่ทั่วไป นอกจากนี้ยังมีหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ได้อย่างเต็มที่ แต่ยังมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา 1 อีกสองคนที่คอยช่วยงานห้องสมุด ซึ่งจบการศึกษาปริญญาตรี สาขาพุทธศาสตร์ และสาขานิติศาสตร์คนหนึ่ง ส่วนอีกคนหนึ่ง จบการศึกษาปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีผู้ต้องขังทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์ จำนวน 8 คน ซึ่งจบการศึกษาไม่ต่ำ

กว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยจะทำการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้ช่วยบรรณารักษ์ จากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

8. ระบบและเทคโนโลยี ห้องสมุดพร้อมปัญญาทำการจัดหมวดหมู่หนังสือด้วยระบบทศนิยมของ ดิวอี้(Dewey Decimal Classification) โดยนำเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยจำนวน 2 เครื่อง มาให้บริการ ในการยืม-คืน ทรัพยากรสารสนเทศ และช่วยในการสืบค้น

9. อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ สภาพอาคารสถานที่ ห้องสมุดพร้อมปัญญา มีห้องสมุดสาขาหลักตั้งอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ตักสิลา ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ (แดนชาย) ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น สำหรับใช้เป็นอาคารเรียนของผู้ต้องขัง และใช้บริเวณชั้นล่างของอาคารดังกล่าวจัดทำเป็นห้องสมุด โดยมีขนาดพื้นที่กว้าง 8.5 เมตร ยาว 12 เมตร คิดเป็น 102 ตารางเมตร นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งขนาดกว้าง 1.50 เมตร ยาว 3 เมตร คิดเป็น 4.50 ตารางเมตร รวมทั้งสองสาขาคิดเป็น 106.50 ตารางเมตร

ครุภัณฑ์ ห้องสมุดพร้อมปัญญา มีครุภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในสภาพดีและใช้งานได้ ดังนี้ ชั้นวางหนังสือ ตู้จัดนิทรรศการ เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ เคอร์เตอร์ โตะญี่ปุ่นสำหรับนั่งอ่าน หนังสือเครื่องปรับอากาศ พัดลม รถเข็นหนังสือเครื่องสแกนบาร์โค้ด ตู้แสดงความคิดเห็น นาฬิกา เครื่องเล่น VCD/DVD ที่อัดกระดาษ และสว่านเจาะหนังสือ

10. การประเมินผลการดำเนินงานและประกันคุณภาพห้องสมุด ห้องสมุดพร้อมปัญญา ได้เก็บข้อมูลผู้ใช้บริการทั้งในห้องสมุดสาขาหลัก (แดนชาย) และห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) แล้วนำมาสรุปจัดทำเป็นสถิติข้อมูลผู้เข้าใช้บริการทุกๆเดือน โดยในแต่ละวันจะมีผู้ใช้บริการเฉลี่ยวันละ 116 คน คิดเป็นร้อยละ 9.19 ของผู้มีสิทธิใช้บริการทั้งหมด (1,262 คน) โดยแยกเป็นผู้ต้องขังชาย 75 คน คิดเป็นร้อยละ 7.44 ของผู้ต้องขังชายทั้งหมด ผู้ต้องขังหญิง 38 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 21.35 ของผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด และเป็นเจ้าหน้าที่ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.95 ของเจ้าหน้าที่ทั้งหมด ส่วนการยืมหนังสือ เฉลี่ยวันละ 64 เล่ม

ปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา

1. การบริหาร ผู้บริหารมีภารกิจและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบอยู่มาก และไม่ได้มีประสบการณ์โดยตรงในการบริหารงานห้องสมุด จึงทำให้ไม่ค่อยมีเวลาประชุมวางแผนงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การแก้ปัญหาจึงต้องอาศัยการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้บริหารทุกคนมีโอกาสพบกันทุกวัน และกรณีที่เกิดปัญหาต่าง ๆ ต้องอาศัยปรึกษากับผู้มีประสบการณ์ คือ ผู้อำนวยการจากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. ความร่วมมือและเครือข่าย ไม่มีปัญหาเพราะได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายเป็นอย่างดี

3. ด้านงบประมาณและการเงิน งบประมาณที่ห้องสมุดพร้อมปัญญาได้รับจากกรมฯ เป็นจำนวนไม่มาก ส่วนที่ได้จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลก็ไม่ได้ต่อเนื่อง คือ ได้เพียงครั้งเดียว แนวทางการแก้ไข เรือนจำควรจัดงบประมาณของเรือนจำให้อีกส่วนหนึ่ง

4. ทรัพยากรสารสนเทศ หนังสือนวนิยาย เรื่องสั้น และหนังสือที่เกี่ยวกับสถิติ มีน้อย ควรพิจารณาจัดซื้อเพิ่มเติม หนังสือเรียนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.) เป็นหนังสือเก่า และไม่ครอบคลุมทุกวิชา ทุกสาขา ควรติดต่อขอความอนุเคราะห์หนังสือใหม่จาก มสธ. ส่วนห้องสมุดสาขา (แดนหญิง) แม้จะมีหนังสือครบทุกหมวด แต่ในหมวดหนึ่ง ๆ ยังมีน้อย และไม่สามารถยืม (แดนชาย) ได้ ควรเพิ่มหนังสือในห้องสมุดสาขา (แดนหญิง) และพิจารณาเปิดช่องทางให้สามารถยืมหนังสือจากห้องสมุดสาขาหลัก (แดนชาย) ได้

5. งานเทคนิคห้องสมุด

อุปกรณ์การซ่อมหนังสือไม่ครบถ้วน และชำรุด ควรจัดหาเพิ่มเติมและซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

6. การบริการและกิจกรรมห้องสมุด

ทำบัตรสมาชิกได้ช้า เพราะไม่มีกล้องถ่ายรูปประจำห้องสมุด ควรจัดกล้องถ่ายรูปไว้ประจำห้องสมุดสำหรับถ่ายรูปสมาชิกติดบัตร และเปิดช่องทางให้ผู้ที่อยู่ระหว่างรอบัตรสมาชิกยืมหนังสือได้ ไม่มีเวลาและงบประมาณในการจัดกิจกรรม จึงควรเพิ่มบุคลากรและจัดงบประมาณส่วนนี้ จำนวนหนังสือที่ให้ยืมแต่ละครั้ง (เล่ม) และเวลาที่ให้ยืม (3 วัน) น้อยเกินไป ควรเพิ่มเป็นจำนวนหนังสือที่สามารถยืมได้เป็น 1 – 2 เล่มต่อครั้ง และให้ยืมได้นาน 5 วัน มุมโสตทัศนไม่สามารถใช้งานได้สะดวก ควรจัดให้เป็นสัดส่วน หรือมีบริการหูฟังเพื่อไม่ให้มีเสียงดังรบกวนผู้อื่น เวลาที่เปิดให้บริการไม่ตรงกับเวลาว่างของผู้ต้องขัง ควรเปิดให้บริการในวันหยุด และช่วงพักเที่ยงของวันปกติ ส่วนสาขาย่อย (แดนหญิง) ผู้ใช้บริการไม่ค่อยมีระเบียบวินัย เช่น ไม่ลงชื่อใช้บริการ หยิบหนังสือไปอ่านโดยไม่ลงชื่อ ยืม – คืน เป็นต้น ควรมีการแต่งตั้งผู้ช่วยบรรณารักษ์อย่างเป็นทางการ เพื่อให้สามารถบังคับตามกฎระเบียบการใช้ห้องสมุดอย่างเคร่งครัดได้ ห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) ไม่มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแบบง่าย ๆ จัดให้มีห้องสมุดสาขาย่อยไว้หน้าเรือนจำ เพื่อเปิดให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ตลอดทั้งญาติผู้ต้องขังที่สนใจด้วย โดยคัดเลือกผู้ช่วยบรรณารักษ์จากผู้ต้องขังที่เข้าหลักเกณฑ์ทำงานนอกเรือนจำ (กองนอก) ได้

7. บุคลากรห้องสมุด

บุคลากรห้องสมุดมีจำนวนน้อยเกินไป ควรรับผู้ช่วยบรรณารักษ์มาเพิ่ม การแต่งกายของบุคลากรไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน จึงแยกไม่ออกว่าไหนเป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์และไหนเป็นผู้ให้บริการ และดูไม่เรียบร้อย ควรจัดชุด (เสื้อ) ที่เป็นสีและแบบเดียวกัน ทำให้สังเกตได้ง่าย และ

ดูเหมาะสม เป็นระเบียบ สวยงาม ห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) เจ้าหน้าที่หญิงมีการทักทายมากจึงไม่ค่อยมีเวลาดูแลเท่าที่ควร ควรมีการแต่งตั้งผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่ เป็นผู้ต้องจ้งอย่างเป็นทางการและปิดประกาศให้ผู้ใช้บริการรับทราบเพื่อผู้ช่วยบรรณารักษ์จะสามารถทำหน้าที่ดูแลบังคับตามกฎระเบียบของห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ บรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษ์โดยตรง กรมราชทัณฑ์หรือเรือนจำควรมีนโยบายบรรจุหรือจ้างผู้ที่สำเร็จการศึกษาด้านบรรณารักษ์มาเป็นเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดโดยตรง

8. ระบบและเทคโนโลยี

ไม่มีเครื่องปริ้นเตอร์ไว้ใช้งาน ควรจัดเครื่องปริ้นเตอร์ไว้ใช้งานประจำห้องสมุด ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถสืบค้นด้วยตนเองได้ เพราะขาดความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ จึงควรจัดให้มีการให้ความรู้แก่ผู้ให้บริการเหล่านี้เพิ่มเติม เช่น การอบรม หรือจัดผู้ช่วยบรรณารักษ์ไว้คอยให้คำแนะนำวิธีที่ถูกต้อง เป็นต้น ส่วนห้องสมุดสาขาย่อย(แดนหญิง) ไม่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีอะไรเลย ควรจัดให้มีเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการสืบค้น และบริการจองหนังสือเชื่อมต่อถึงห้องสมุดสาขาหลัก (แดนชาย)

9. อาคารสถานที่และครุภัณฑ์

อาคารสถานที่ ควรจัดพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน และใช้พื้นที่ให้เป็นประโยชน์ที่สุด ที่นั่งอ่านหนังสือมีน้อยและเป็นกรนั่งกับพื้นทำให้ไม่ค่อยสะดวก อากาศร้อนเพราะเวลาเปิดให้บริการไม่ได้เปิดเครื่องปรับอากาศ ควรติดพัดลมเพิ่ม อาคารสถานที่ที่จัดเป็นห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) มีพื้นที่น้อยมาก ทำเลที่ตั้งไม่เหมาะสม ไม่มีบริเวณให้นั่งอ่านหนังสือ ควรจัดให้เป็นสัดส่วนและมีพื้นที่กว้างกว่านี้ สำหรับชั้นวางหนังสือมีขนาดเล็ก ไม่มีโต๊ะ ไม่มีเก้าอี้นั่งอ่านหนังสือ ควรเพิ่มพื้นที่หรือจัดพื้นที่ให้เหมาะสม กว้างมากกว่านี้ เจ้าหน้าที่บางคนหรือบางวันก็จะปฏิบัติหน้าที่นอกเรือนจำ จึงไม่มีโอกาสเดินทางเข้าไปใช้บริการในเรือนจำได้ จึงควรจัดห้องสมุดสาขาย่อยอีกสาขาขึ้นเพื่อบริการแก่เจ้าหน้าที่ และญาติผู้ต้องจ้ง โดยมีผู้ต้องจ้งกองงานจ่ายนอกทำหน้าที่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ดูแล ซึ่งทำให้ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณมากนัก

10. การประเมินผลการดำเนินงานและประกันคุณภาพห้องสมุด

การประเมินผลการดำเนินงานยังไม่สามารถทำให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมได้ ควรมีการประเมินอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยแบ่งระยะเวลาการประเมินเป็นไตรมาสไป ซึ่งต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายทั้งยังต้องใช้กำลังคน โดยปัจจุบันยังไม่มีบุคคลใดที่รับผิดชอบหน้าที่นี้โดยตรง ควรขอความร่วมมือจากสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามและนักศึกษาปริญญาโทที่ศึกษาอยู่ในเรือนจำ ให้ช่วยในงานด้านการประเมินผล

จากสรุปผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาห้องสมุดพร้อม
ปัญญา นำมาแสดงในรูปแบบของตารางได้ดังนี้



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 36 สรุปสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา

ห้องสมุดพร้อมปัญญา	สภาพ	ปัญหา	แนวทางการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา
1. ด้านการบริหาร	มีผู้บริหาร 7 คน	มีการกิจอื่นมาก	ใช้ทรัพยากรกันอย่างไม่เป็นทางการ
2. ด้านความร่วมมือและเครือข่าย	ได้รับความร่วมมือดี	ยังขาดบางสถาบัน	ควรติดต่อ มสธ. มาเป็นเครือข่ายด้วย
3. ด้านงบประมาณและการเงิน	กรมฯ/สนง. สดากินแบ่งๆ	ไม่พอ/ไม่ต่อเนื่อง	ทางงบประมาณจากแหล่งอื่นเพิ่มเติม
4. ด้านทรัพยากรสารสนเทศ	มีมากกว่ามาตรฐาน	บางหมวดมีน้อย/เก่า	สรรหาหมวดที่มีน้อย/เก่า มาเพิ่มเติม
5. ด้านงานเทคนิคห้องสมุด	ใช้ตัวเลขติดสันปกหนังสือ	ค้นหายาก	คิดแถบสีที่ปกหนังสือ
6. ด้านการบริหารและกิจการรรม	มีบริการและกิจการพื้นฐาน	บริการไม่ตรงเวลามาก	เพิ่มวัน/เวลาให้บริการ และเพิ่มกิจกรรม
7. ด้านบุคลากร	มีบุคลากร 9 คน	ไม่จบด้านบรรณารักษ์	จ้าง/บรรจุ ผู้ที่จบด้านบรรณารักษ์
8. ด้านระบบและเทคโนโลยี	ใช้ระบบคอมพิวเตอร์	ผู้ใช้ขาดความรู้	อบรมหรือให้คำแนะนำ
9. ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์	พื้นที่น้อยกว่ามาตรฐาน	สถานที่คับแคบ	แบ่งพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ที่สุด/เพิ่มสาขา
10. ด้านประเมินและประกันคุณภาพ	เก็บสถิติผู้ใช้ทุกเดือน	ขาดงบและค่าสิ่งคน	ขอความร่วมมือจากเครือข่าย

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาทัศนคติของผู้ใช้บริการ

จากผลการศึกษาทัศนคติของผู้ใช้บริการ มีประเด็นที่จะหยิบยกมาอภิปรายผล ดังนี้
สมมติฐานที่ 1 ทัศนคติของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา อยู่ใน

ระดับปานกลาง

ผลการวิจัยพบว่า ระดับทัศนคติของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะ

1. การรับรู้ ของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาโดยรวม และในด้าน
 ทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการบริการ ด้านบุคลากร และด้านอาคารสถานที่ อยู่ในระดับดี โดยอาจ
 เป็นเพราะผู้ใช้บริการเห็นว่าห้องสมุดพร้อมปัญญามีทรัพยากรสารสนเทศตรงกับความต้องการ มี
 ความทันสมัยและหลากหลาย เห็นว่าห้องสมุดพร้อมปัญญาให้บริการด้วยความรวดเร็ว กำหนด
 ช่วงเวลาเปิดให้บริการและระยะเวลายืมคืนหนังสือไว้อย่างเหมาะสม เห็นว่าบุคลากรของห้องสมุด
 พร้อมปัญญามีความรู้ความสามารถเหมาะสม มีบุคลิก อุปนิสัย และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเห็นว่า
 อาคารสถานที่ของห้องสมุดตั้งอยู่ในจุดที่เหมาะสม สามารถเดินทางมาใช้บริการได้อย่างสะดวก และ
 ภายในห้องสมุดมีการจัดพื้นที่ไว้เป็นสัดส่วนเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา รัชนีย์
 วงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการห้องสมุด โรงเรียน
 วัฒนาวิทยาลัยในการสนับสนุนการเรียนการสอนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านทรัพยากร
 สารสนเทศ และด้านบุคลากร ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ
 สมบัติ ปีกกรีก (2547 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานห้องสมุด
 กลุ่มโรงเรียนวังสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณพล สุวรรณภา
 (2548 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าความคิดเห็นของบุคลากรต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ
 ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง โดยรวมและรายด้านอยู่
 ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร ระย้าชัย (2552 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าความคิดเห็นของ
 บุคลากรต่อสภาพการดำเนินงานห้องสมุด โรงเรียนมีชีวิตของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาสิงห์บุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยฉัตร
 โรจนกุล และเจริญศรี พงษ์สิงห์ (2552 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผลประเมินการบริหารห้องสมุด โรงเรียน
 เทศบาล 7 เทศบาลนครอุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับ
 งานวิจัยของสมบัติ ปีกกรีก (2547 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าครุมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน
 ห้องสมุด โรงเรียนวังสวรรค์ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริการ ด้านบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง
 และด้านทรัพยากรสารสนเทศอยู่ในระดับน้อย ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์พิมพ์ รัตนเดช

กำจาย (2551 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าสภาพการดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียนประถมฐานบิน กำแพงแสน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 โดยรวมและด้านบุคลากร ด้านการบริการ ด้านอาคารสถานที่ และด้านทรัพยากรสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$) และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะวรรณ ประทุมรัตน์ (อุษณีย์ สุวรรณจินดา, 2552 : 54) ที่พบว่า สถานการดำเนินงานของห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและด้าน เทคโนโลยี และการบริการอยู่ในระดับปานกลาง

2. ความรู้สึก ของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาโดยรวม และในด้าน ทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการบริการ ด้านบุคลากร และด้านอาคารสถานที่ อยู่ในระดับดี โดยอาจ เป็นเพราะผู้ใช้บริการมีความรู้สึกดีที่ห้องสมุดพร้อมปัญญามีหนังสือทันสมัย หลากหลาย และตรงกับความต้องการของตน รู้สึกดีที่ห้องสมุดพร้อมปัญญาให้บริการด้วยความรวดเร็ว สามารถเดินทาง มาใช้บริการได้อย่างสะดวก และรู้สึกพอใจกับช่วงเวลาที่เปิดให้บริการและระยะเวลาืม-คืนหนังสือ รู้สึกชอบที่บุคลากรของห้องสมุดเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสม พอใจที่สามารถเดินทางมาใช้ บริการได้อย่างสะดวก และรู้สึกชอบที่ภายในห้องสมุดมีการจัดสถานที่ไว้เป็นส่วนที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ พรน้อย (2548 : 60) ที่พบว่านักเรียนมีความรู้สึกพึงพอใจต่อ การจัดบริการของห้องสมุด โรงเรียนดาศิลป์ประชาสรรค์ด้านการบริการ ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากร สารสนเทศ และด้านอาคารสถานที่อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกันตพร กากแก้ว (ไฉ ชีรัมย์, 2550 : 35) ที่พบว่าสมาชิกมีความรู้สึกพึงพอใจต่อห้องสมุดประชาชนอำเภอ สังกัดศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและด้านการบริการ และด้านอาคารสถานที่อยู่ใน ระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยนัตร์ โรจนกุศล และเจริญศรี พงษ์สิงห์ (2552 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้รับบริการมีความรู้สึกพึงพอใจต่อการบริหารห้องสมุดโรงเรียนเทศบาล 7 เทศบาลนคร อุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของไฉ ชีรัมย์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าพระนิสิตมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) ไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยของกันตพร กากแก้ว(อ้างถึงในไฉ ชีรัมย์:2550 :35)ที่พบว่าสมาชิกมีความรู้สึกพึงพอใจต่อ ห้องสมุดประชาชนอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมและด้าน ทรัพยากรสารสนเทศ ด้านสถานที่อยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งโรจน์ ไพศาลสมบัติรัตน์ (อ้างถึงในไฉ ชีรัมย์, 2550 : 36) ที่พบว่า นักศึกษามีความรู้สึกพึงพอใจในการใช้ บริการห้องสมุดศูนย์ให้บริการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยรวมและรายด้านในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นารัตน์ เดชพิมล (อ้างถึงในไฉ ชีรัมย์, 2550 : 36) ที่พบว่านิสิตปริญญา โท สาขาไทยศึกษา มีความรู้สึกพึงพอใจต่อการให้บริการของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยรวมและ

รายด้านในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งฤดี สุนทรบ (อ้างถึงในไว ชีรัมย์. 2550 : 36) ที่พบว่าผู้ใช้บริการมีความรู้สึกพึงพอใจต่อห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี โดยรวมในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตภา มีเพชร (2552 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการบริการของห้องสมุดโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยรวมและรายด้านในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษณีย์ สุวรรณจินดา (2552 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า สังกัดเทศบาลจังหวัดเชียงราย โดยรวมและรายด้านในระดับน้อย ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ เชิดสูงเนิน (อ้างถึงในอุษณีย์ สุวรรณจินดา. 2552 : 53) ที่พบว่าผู้ใช้บริการมีความรู้สึกพึงพอใจในการใช้บริการฐานข้อมูลซีดีรอมของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เอกชน อยู่ในระดับปานกลาง และ ไม่สอดคล้องกับ อัมสเตอร์เตอร์ (Umstater. 1986 : 1) ที่พบว่าผู้ใช้บริการร้อยละ 40 ไม่พอใจในการบริการห้องสมุดประชาชน ไม่สอดคล้องกับโอนาดิรานและโอนาดิราน (Onadiran & Onadiran. 1986 : 45) ที่พบว่าผู้ใช้บริการรู้สึกไม่พอใจการใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไนจีเรีย

3. พฤติกรรม ของผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาโดยรวม และในด้านทรัพยากรสารสนเทศ และด้านอาคารสถานที่ อยู่ในระดับดี โดยผู้ใช้บริการมีแนวโน้มที่จะมาใช้บริการมากขึ้นเพราะทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และผู้ใช้บริการสามารถเดินทางมาใช้บริการได้อย่างสะดวก ดังที่ เสรี วงษ์มณฑา (2542 : 106) กล่าวว่าทัศนคติคือความโน้มเอียงที่เรารู้เพื่อให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะที่พึงพอใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สมมติฐานที่ 2 อายุ ระดับการศึกษา และประเภทผู้ใช้บริการมีปฏิสัมพันธ์กัน ในการส่งผลต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการ (โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมของบุคคล)

ผลการวิจัยพบว่า อายุ ระดับการศึกษา และประเภทของผู้ใช้บริการ ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน ในการส่งผลต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบแยกตามกลุ่มตัวแปร ตามสมมติฐานที่ 3 สมมติฐานที่ 4 และสมมติฐานที่ 5 ต่อไป

สมมติฐานที่ 3 ผู้ใช้บริการที่ อายุ ต่างกัน มีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาแตกต่างกัน (โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมของบุคคล)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการที่ อายุต่างกัน มีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาไม่แตกต่างกัน (โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมของบุคคล) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตภา มีเพชร (2551 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนในระดับช่วงชั้นต่างกัน ซึ่งย่อมมีอายุต่างกันด้วยนั้น มีความรู้สึกต่อการใช้บริการห้องสมุดโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าห้องสมุดพร้อมปัญญามีทรัพยากร

สารสนเทศ ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการทุกวัย มีการบริการ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อวัยของผู้ใช้บริการ และมีบุคลากรที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใช้บริการทุกวัย มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้ใช้บริการทุกวัย และมีอาคารสถานที่ที่ผู้ใช้บริการทุกวัยสามารถเดินทางมาใช้บริการได้เช่นเดียวกัน เมื่อผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกัน ได้รับการบริการจากห้องสมุดพร้อมปัญญาอย่างเท่าเทียมกัน จึงทำให้ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา ไม่แตกต่างกัน ดังที่ ศิริวรรณ เจริญรัตน์ และคณะ(2542 : 41) กล่าวว่าทัศนคติเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต ซึ่งในที่นี้คือ การได้รับบริการจากห้องสมุดพร้อมปัญญาอย่างไม่มีการเลือกปฏิบัติตามวัยของผู้ใช้บริการนั่นเอง

สมมติฐานที่ 4 ผู้ใช้บริการที่ ระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาแตกต่างกัน (โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมของบุคคล)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการที่ ระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาแตกต่างกัน (โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมของบุคคล) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า

1. ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการบริการ ด้านบุคลากร และด้านเทคโนโลยีแตกต่างกัน โดยผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีการรับรู้ด้านทรัพยากรสารสนเทศและด้านบุคลากรสูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและระดับมัธยมปลาย ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีการรับรู้ด้านการบริการสูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีระดับมัธยมปลายและระดับอุดมศึกษา และผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีการรับรู้ด้านเทคโนโลยีสูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพจน์ เกิดสุวรรณ (2552 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้บริหาร โรงเรียน บรรณารักษ์ และครูผู้สอนที่วุฒิการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อสภาพการดำเนินงานห้องสมุด โรงเรียนมีชีวิตของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีความต้องการต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาไม่มากนัก เมื่อได้ใช้บริการห้องสมุดพร้อมปัญญา จึงเห็นว่าห้องสมุดพร้อมปัญญา มีทรัพยากรสารสนเทศ การบริการ บุคลากร และเทคโนโลยี ที่ดี ในระดับที่สูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายและระดับอุดมศึกษาที่มีความต้องการใช้บริการต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาสูงกว่า ดังที่ อัลพอร์ต (Allport G.W. 1935) และวิภาพร มาพบสุข (2540:539) ได้อธิบายไว้ว่า ทัศนคติเป็นการรับรู้ทางจิตที่สร้างขึ้นจากการเรียนรู้หรือได้จากประสบการณ์

2. ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความรู้สึก ด้านการบริการ ด้านเทคโนโลยี และด้านอาคารสถานที่แตกต่างกัน โดยผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีความรู้สึกดี หรือพอใจ หรือชอบ ต่อการบริการ ต่อเทคโนโลยี และต่ออาคารสถานที่ โดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับมัธยม

ปลาย และมีความรู้สึกดี หรือพอใจ หรือชอบ ต่อการบริการ และต่อเทคโนโลยี โดยเฉพาะสูงกว่าระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตภา มีเพชร (2551 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความรู้สึกต่อการใช้บริการห้องสมุดโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีความต้องการใช้บริการต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาในระดับที่ไม่สูงมาก จึงทำให้การบริการของห้องสมุดพร้อมปัญญาดำรงกล่าว สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษามัธยมปลาย ได้มากกว่าผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายและระดับอุดมศึกษาที่มีความต้องการใช้บริการห้องสมุดพร้อมปัญญาสูงกว่า ดังที่ มาสโลว์ (Maslow, 1954) ได้อธิบายถึงที่มาของลำดับขั้นของความต้อการว่า เมื่อมนุษย์ได้รับการสนองตอบตามความต้องการของตนแล้ว จะมีความรู้สึกพอใจต่อสิ่งนั้น ดังนั้น ความรู้สึกดี หรือชอบ หรือพอใจของผู้ใช้บริการห้องสมุดพร้อมปัญญานี้ จึงขึ้นอยู่กับระดับของความต้อการ

สมมติฐานที่ 5 ผู้ใช้บริการที่ประเภทต่างกัน มีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาแตกต่างกัน (โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมของบุคคล)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการที่ประเภทต่างกัน มีทัศนคติต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาแตกต่างกัน (โดยทัศนคติได้รับการจัดอิทธิพลจากค่านิยมของบุคคล) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิลักษณ์ พัดเพ็งและรัตดา อุ่นจันท์ (2551 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้ใช้บริการที่ประเภทต่างกัน มีระดับการบริการที่อาจได้รับแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ใช้บริการที่ประเภทต่างกัน มีความรู้สึกด้านการบริการ ด้านบุคลากร ด้านเทคโนโลยี และด้านอาคารสถานที่ แตกต่างกัน โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความรู้สึกด้านการบริการ ด้านบุคลากร ด้านเทคโนโลยี และด้านอาคารสถานที่ โดยเฉพาะสูงกว่า ผู้ต้องขังชาย และด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะสูงกว่าผู้ต้องขังหญิง ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ใช้บริการประเภทเจ้าหน้าที่ได้รับการบริการด้านเหล่านั้นดีกว่าผู้ต้องขังชาย และมีโอกาสเลือกใช้บริการ ได้ทั้งห้องสมุดสาขาหลัก (แดนชาย) และสาขาย่อย (แดนหญิง) จึงทำให้ผู้ใช้บริการประเภทเจ้าหน้าที่มีความรู้สึกดี หรือชอบ หรือพอใจ ด้านอาคารสถานที่มากกว่าผู้ใช้บริการประเภทผู้ต้องขังหญิง ในขณะที่ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสใช้บริการจากห้องสมุดสาขาหลัก (แดนชาย) ได้

2. ผลการศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา

จากการศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาห้องสมุดพร้อม
ปัญญา ผู้วิจัยมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านการบริหาร

ประกาศกรมราชทัณฑ์เรื่องมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550
กำหนดให้(ข้อ10)กรมราชทัณฑ์ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน
โดยคณะกรรมการบริหารจะมีหน้าที่กำหนดทิศทางให้คำปรึกษา ให้ความเห็นชอบแผนกลยุทธ์
แผนปฏิบัติงาน สนับสนุน กำกับและติดตามประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน
(ข้อ 11) เรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดย
คณะกรรมการบริหารมีหน้าที่กำหนดทิศทางให้คำปรึกษา ให้ความเห็นชอบแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติ
งาน สนับสนุน กำกับและติดตามประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน (ข้อ 12)
ให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน แต่งตั้งและมอบหมายเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ เป็น
ผู้รับผิดชอบงานห้องสมุด มีหน้าที่วางแผน กำกับดูแล ดำเนินการ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน
เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพบริการอย่างต่อเนื่อง (ข้อ 13) ให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน จัดทำแผนงาน
แผนปฏิบัติการห้องสมุด ระบบการจัดเก็บข้อมูลและรายงานผลการปฏิบัติงาน เสนอคณะกรรมการ
บริหารห้องสมุดและกรมราชทัณฑ์ เพื่อรายงานคณะกรรมการอำนวยการห้องสมุด อย่างน้อยปีละ 1
ครั้ง (ข้อ 14) รูปแบบการบริหารงานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ให้ใช้แบบรวมศูนย์ คือ
ห้องสมุดกลาง ห้องสมุดสาขาหรือบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ให้เป็นระบบเดียวกัน อยู่ภายใต้
การบริหารงานของห้องสมุดกลาง และ(ข้อ 15)ให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องจัดให้มีจุดรับความ
คิดเห็นจากผู้รับบริการห้องสมุด เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนางานห้องสมุด

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ห้องสมุดพร้อมปัญญาที่มีผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดจำนวน 7 คน
โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นบรรณารักษ์ผู้ดูแลห้องสมุด มีการแบ่งงานห้องสมุดเป็น 10 ด้าน คือ ด้านการ
บริหาร ด้านความร่วมมือและเครือข่าย ด้านงบประมาณและการเงิน ด้านทรัพยากรสารสนเทศ
ด้านงานเทคนิคห้องสมุด ด้านการบริการและกิจกรรมห้องสมุด ด้านบุคลากรห้องสมุด ด้านระบบ
และเทคโนโลยี ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ และด้านการประเมินผลการดำเนินงานและประกัน
คุณภาพห้องสมุด โดยการทำงานจะขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการเรือนจำ แต่เนื่องจากผู้บริหารมีภารกิจและ
หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบอยู่มาก และไม่ได้มีประสบการณ์โดยตรงในการบริหารงานห้องสมุด จึงทำให้
ไม่ค่อยมีเวลาประชุมวางแผนงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การแก้ปัญหาจึงต้องอาศัยการพูดคุยกันอย่าง
ไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้บริหารทุกคนมีโอกาสพบกันทุกวัน และกรณีที่เกิดปัญหาต่างๆต้องอาศัยปรึกษา
กับผู้ที่มีประสบการณ์ คือ ผู้ชำนาญการจากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จากข้อค้นพบ เห็นว่าคณะกรรมการบริหารห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมีการประชุมกันอย่างเป็นทางการเพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางการดำเนินงาน ให้คำปรึกษา ให้ความเห็นชอบแผนกลยุทธ์แผนปฏิบัติงาน สนับสนุน กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยมีผู้อำนวยการจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้อำนวยการจากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามและมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นต้น ร่วมประชุมด้วย สำหรับการบริหารควรมีการนำหลักการบริหารต่าง ๆ มาปรับใช้ เช่น หลัก POSDCoRB ของ ลูเธอร์ เอช. กูลิค และลินคอล์น เอฟ. เฮอร์วิก หรือหลักง่าย ๆ อย่างหลัก 4M เป็นต้น

2. ด้านความร่วมมือและเครือข่าย

ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 (ข้อ 16) กล่าวว่าเรือนจำ/ทัณฑสถาน ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตรในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นความร่วมมือจากภาคประชาชน หน่วยงานพันธมิตรที่จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง เครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด แหล่งการเรียนรู้ และหน่วยงานพันธมิตรอื่นๆตามความเหมาะสม อาทิ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด/อำเภอ ศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สถานศึกษาหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ห้องสมุดพร้อมปัญญาได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม และองค์การบริหารส่วนตำบลเขวา โดยเฉพาะสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามนั้น ถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความอนุเคราะห์อันเป็นเหมือนพี่เลี้ยงของห้องสมุดพร้อมปัญญานี้ ดังนั้น ความร่วมมือและเครือข่ายจึงไม่พบปัญหาเพราะได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายเป็นอย่างดี

จากข้อค้นพบ จะเห็นได้ว่าห้องสมุดพร้อมปัญญาไม่ได้มีการประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่จัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยปัจจุบันเรือนจำมีนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มากถึง 35 คน ดังนั้นห้องสมุดพร้อมปัญญาจึงควรให้ความสำคัญกับนักศึกษาเหล่านี้ โดยติดต่อขอความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (ศูนย์จังหวัดมหาสารคาม) ให้เข้ามาเป็นเครือข่ายด้วย

3. ด้านงบประมาณและการเงิน

ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 (ข้อ 17) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ควรได้รับงบประมาณอย่างเพียงพอที่จะสามารถดำเนินงานตามพันธกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ข้อ 18) งบประมาณของห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ควรมีแหล่งที่มาจากงบประมาณแผ่นดินที่หน่วยงานได้รับจัดสรรเป็นหลัก และห้องสมุดควรได้รับการจัดสรรงบประมาณต่อหัวผู้ต้องขัง ตามความเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และเพิ่มขึ้นทุกปี (ข้อ 19) เรือนจำ/ทัณฑสถาน พึงจัดสรรงบประมาณจากเงินนอกงบประมาณ เช่น เงินสวัสดิการผู้ต้องขัง ฯลฯ สำหรับการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานอย่างเหมาะสม เพื่อให้ห้องสมุดได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ข้อ 20) รายได้ของห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานในลักษณะอื่นๆ เช่น การบริจาคบำรุงห้องสมุดจากบุคคล องค์กรต่าง ๆ ให้สงวนไว้เป็นค่าใช้จ่ายของห้องสมุด เพิ่มเติมจากงบประมาณที่ห้องสมุดได้รับ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ห้องสมุดพร้อมปัญญา ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากการจัดสรรของกรมราชทัณฑ์เป็นหลัก โดยในปี 2555 เป็นเงิน 50,000 บาท คิดเป็น 40 บาท ต่อผู้ต้องขัง 1 คน (1,262 คน) นอกจากนี้ยังได้รับบริจาคจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นเงินจำนวน 254,979.50 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่างบประมาณที่ห้องสมุดพร้อมปัญญาได้รับจากกรมราชทัณฑ์นั้นเป็นจำนวนไม่มาก ส่วนที่ได้จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลก็ไม่ได้ต่อเนื่อง คือ ได้เพียงครั้ง

จากข้อค้นพบห้องสมุดพร้อมปัญญาจำเป็นต้องแสวงหางบประมาณจากแหล่งอื่นนอกจากงบประมาณจากกรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีเป็นความเป็นไปได้ที่จะลดลง โดยอาจขอรับงบประมาณส่วนใดส่วนหนึ่งของเรือนจำเอง หรือขอรับบริจาค ตลอดทั้งการจัดงานเพื่อหารายได้ โดยควรมีการตั้งงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ ซึ่งการตั้งงบประมาณที่จะได้ผลดีควรมี รายการประกอบ ดังนี้

- 1) ชี้แจงรายละเอียด และเหตุผลพร้อมสถิติที่ผ่านมาอย่างเด่นชัด
- 2) เปรียบเทียบผลงาน และงบประมาณที่ไม่ได้สมดุลกัน เพื่อเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งในการขอเพิ่มงบประมาณ
- 3) แบ่งประเภทงบประมาณที่ต้องการให้เป็นหมวดตามแผนการใช้ซึ่งได้กำหนดเป็นหมวดค่าใช้จ่าย ค่าตอบแทน ค่าวัสดุ และค่าครุภัณฑ์ เป็นต้น และเนื่องจากเรื่องงบประมาณเป็นเรื่องของการเงิน ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ ควรจะมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) รู้ระเบียบใช้เงินงบประมาณแม่นยำ เพื่อการดำเนินงานถูกต้อง ไม่เสียหาย
- 2) ซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อหน้าที่ จะเป็นที่ไว้วางใจ และทำให้การดำเนินงานสะดวก รวดเร็ว
- 3) มีมนุษยสัมพันธ์ ประสานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่หยุดชะงักจนเกิดความเสียหายได้
- 4) สามารถอธิบาย ชี้แจง ให้ผู้ติดต่อกำใจการใช้งบประมาณได้อย่างดี
- 5) ใจเย็น ออดทน มีไหวพริบ รู้วิธีแก้ปัญหาจากผู้ติดต่อย่างนุ่มนวล

4. ด้านทรัพยากรสารสนเทศ

ประกาศกรมราชบัณฑิต เรื่องมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550

(ข้อ 21) ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานควรมีทุกประเภท ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ครอบคลุมเนื้อหาที่สนองนโยบายและพันธกิจของกรมราชทัณฑ์ ความต้องการของผู้รับบริการ ที่ไม่มีลักษณะเป็นการช่วยจิตใจให้กำเริบ ก่อให้เกิดความประพฤติ ในทางชั่วร้าย ผิดศีลธรรม ความรู้สึกทางกามารมณ์ หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของเรือนจำ/ทัณฑสถาน (ข้อ 22) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน จัดหาทรัพยากรสารสนเทศแกน (Core collection) ซึ่งหมายถึงหนังสือและสื่ออื่นๆที่มีเนื้อหาสาระสนองนโยบายเน้นหนักของกรมราชทัณฑ์ ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาและพัฒนาอาชีพของผู้ต้องขัง ได้แก่ หนังสือพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี หนังสือตำราแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบการเรียน หนังสือให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และแหล่งส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม (ข้อ 23) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน จัดหาสื่อทรัพยากรสารสนเทศอื่น ๆ ที่มีเนื้อหา สาระ คุณค่า ประโยชน์และความเหมาะสมต่อการให้บริการในห้องสมุดทุกแห่ง จำแนกตามประเภทของ ทรัพยากรสารสนเทศ ดังนี้ 1) หนังสือ กำหนดหน่วยนับจำนวนเป็นชื่อเรื่อง ที่ไม่ซ้ำกันหรือไม่เป็น ฉบับพิมพ์ซ้ำหรือฉบับปรับปรุง โดยกำหนดจำนวนที่ควรจัดหา คือ ห้องสมุดขนาดใหญ่ ให้จัดหา หนังสือจำนวนขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 3,000 ชื่อเรื่อง และจัดหาเพิ่มเติมแต่ละปีในอัตราขั้นต่ำไม่น้อยกว่า ร้อยละ 3 ของทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ ห้องสมุดขนาดกลาง ให้จัดหาหนังสือจำนวนขั้นต่ำไม่น้อย กว่า 2,000 ชื่อเรื่อง และจัดหาเพิ่มเติมแต่ละปีในอัตราขั้นต่ำไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ของทรัพยากร สารสนเทศที่มีอยู่ห้องสมุดขนาดเล็กให้จัดหาหนังสือจำนวนขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 1,000 ชื่อเรื่อง และ จัดหาเพิ่มเติมแต่ละปีในอัตราขั้นต่ำไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ของทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ 2) สักส่วน เนื้อหา เฉพาะหนังสือใหม่ที่ต้องจัดหาเพิ่มเติมอัตราขั้นต่ำ ร้อยละ 3 ให้มีสัดส่วนระหว่างหนังสือสาร คติ ร้อยละ 70 และบันเทิงคดี ร้อยละ 30 3) วารสาร นิตสาร ที่มีเนื้อหาสาระที่หลากหลาย เป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อาชีพ ศีลธรรมจรรยา กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม กำหนดหน่วยนับเป็นชื่อเรื่องที่ต้องจัดหา และได้รับอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน ให้มีจำนวนเหมาะสม ตามขนาดของห้องสมุด ห้องสมุดขนาดใหญ่ อย่างน้อย 5 ชื่อเรื่อง ห้องสมุดขนาดกลาง อย่างน้อย 5 ชื่อเรื่อง และห้องสมุดขนาดเล็ก อย่างน้อย 3 ชื่อเรื่อง 4) หนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาสาระหลากหลาย เป็นประโยชน์ต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาคุณภาพชีวิต กำหนดหน่วยนับเป็นชื่อเรื่องที่ต้อง จัดหาอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน อย่างน้อย 3 ชื่อเรื่อง 5) กฤตภาค ให้ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑ สถาน จัดทำ กฤตภาคจากหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือนิตสารเท่าที่เห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่อง ตามความเหมาะสม 6) สิ่งพิมพ์ระยะสั้น ให้ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานจัดหาสิ่งพิมพ์ระยะสั้นที่มี เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ เช่น โปสเตอร์ จุลสารและแผ่นพับไว้บริการตามความเหมาะสม

7) สื่อโสตทัศนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ควรครอบคลุมเนื้อหาที่เป็นสารคดี บันเทิงคดี ประกอบ การศึกษาและพัฒนาจิตใจ พัฒนาอาชีพ กำหนดหน่วยนับเป็นชื่อเรื่องที่ต้องจัดหาให้มีจำนวนไม่น้อย กว่า 100 ชื่อเรื่องและควรจัดหาเพิ่มเติมในแต่ละปี อัตราขั้นต่ำไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของสื่อโสตทัศน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ (ข้อ 24) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน จัดเก็บและให้บริการทรัพยากร สารสนเทศที่หน่วยงานภาครัฐ กรมราชทัณฑ์ เรือนจำ/ทัณฑสถาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำ ขึ้นในโอกาสต่าง ๆ รวมถึงทรัพยากรสารสนเทศของท้องถิ่นตามความเหมาะสม เช่น ประวัติความ เป็นมาของหน่วยงาน ความเป็นมาของห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน

จากการศึกษาวิจัย แม้ห้องสมุดพร้อมปัญญาจะถูกจัดเป็นห้องสมุดขนาดกลาง แต่พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศมีมากกว่ามาตรฐานของห้องสมุดขนาดใหญ่ โดยแยกได้ตามหมวดหมู่ต่าง ๆ เป็น 15 หมวดหมู่ รวม 6,907 รายการ ดังนี้ เบ็ดเตล็ด จำนวน 358 เล่ม ปรัชญาและวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง จำนวน 301 เล่ม ศาสนา จำนวน 864 เล่ม สังคมศาสตร์ จำนวน 954 เล่ม ภาษา จำนวน 257 เล่ม วิทยาศาสตร์ จำนวน 244 เล่ม วิทยาศาสตร์ประยุกต์(เทคโนโลยี) จำนวน 824 เล่ม ศิลปกรรม วิจิตร ศิลป์ และทัศนศิลป์ จำนวน 441 เล่ม วรรณคดี จำนวน 129 เล่ม ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ทั่วไป จำนวน 597 เล่ม นวนิยาย/เรื่องสั้น จำนวน 389 เล่ม CD/VCD/DCD จำนวน 468 เล่ม กฤตภาค จำนวน 900 รายการ หนังสือพระราชนิพนธ์ จำนวน 51 เรื่อง งานวิจัย จำนวน 130 เรื่อง สำหรับ ปัญหา พบว่า หนังสือเกี่ยวกับท้องถิ่น หนังสือนวนิยาย เรื่องสั้น หนังสือเกี่ยวกับสถิติ ระเบียบวิธี วิจัยมีน้อย และหนังสือเรียนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช(มสธ.) เป็นหนังสือเก่าและมีน้อย ส่วนห้องสมุดสาขา (แดนหญิง) แม้จะมีหนังสือครบทุกหมวด แต่ในหมวดหนึ่ง ๆ ยังมีน้อย และส่วน ใหญ่ไม่สามารถยืมจากห้องสมุดสาขาหลักได้โดยตรง

จากข้อค้นพบ ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรจัดหาหนังสือบางประเภทเพิ่มเติมได้แก่ หนังสือ นวนิยายเรื่องสั้น หนังสือคำราเกี่ยวกับสถิติ ระเบียบวิธีวิจัย และตำราเรียนของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยการติดต่อกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อขอความ อนุเคราะห์ต่อไป นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าหนังสือเกี่ยวกับท้องถิ่นยังมีน้อยมาก จึงควรจัดหาเพิ่มเติม เช่นกัน สำหรับห้องสมุดสาขาย่อย(แดนหญิง) นั้น ก็ควรจัดให้มีจำนวนหนังสือเพิ่มเติมให้มากกว่าเดิม และ/หรือเพิ่มช่องทางการยืม โดยพิจารณาความเป็นไปได้ของการให้โอกาสผู้ต้องขังหญิง ได้ยืม หนังสือจากห้องสมุดสาขาหลักได้โดยตรง เช่น ค้นหาและยืมผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นต้น สำหรับการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศนั้น ควรพิจารณาดังนี้ 1) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเลือก 2) กำหนดงบประมาณในการซื้อหนังสือในปีหนึ่งๆ 3) ศึกษาและสำรวจความสนใจในการอ่าน 4) ศึกษาความต้องการของหน่วยงาน 5) สำรวจความต้องการของท้องถิ่น 6) คัดเลือกหนังสือจากการ อ่านบทวิจารณ์ 7) จัดทำหนังสือที่ต้องการซื้อภายหลังที่ได้คัดเลือกแล้ว 8) ตรวจสอบรายชื่อหนังสือ กับความต้องการในด้านต่างๆว่าตรงกับที่ความต้องการหรือไม่ 9) ตัดสินใจว่าจะซื้อบางเล่มมากกว่า 1

ฉบับหรือไม่ 10) ร่วมประชุมเกี่ยวกับหนังสือ 11) คอยติดตามคุณิทรศการที่เกี่ยวกับหนังสือหรือ
โสตทัศน วัสดุต่าง ๆ 12) จัดทำหนังสือที่จำเป็นที่ห้องสมุดควรมี 13) ตรวจสอบว่าหนังสือเล่มใด
ล้ำสมัย ควรทิ้งเสีย 14) ตัดสินใจเกี่ยวกับการรับหนังสือบริจาค นอกจากนี้ ห้องสมุดพร้อมปัญญา
ควรมีทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบของไฟล์ข้อมูลโดยเริ่มต้นจากตำราวิชาเรียน วิทยานิพนธ์
งานวิจัย จากมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยเฉพาะ งานวิจัยของสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคามซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทให้แก่ผู้ต้องขังจากทั่วประเทศ
มาเก็บไว้ให้นักศึกษา ตลอดจนผู้ต้องขังทั่วไปได้ค้นคว้า ซึ่งมีข้อดีที่ไม่ต้องสิ้นเปลืองพื้นที่จัดเก็บ และ
สะดวกในการสืบค้น

5. ด้านงานเทคนิค

ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ได้
กำหนดไว้ว่า (ข้อ 25) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องจัดให้มีการดำเนินงานทางเทคนิคห้องสมุด
ให้เป็นไปตามหลักวิชาการห้องสมุดอัน ได้แก่ 1) มีการจัดหาและทำทะเบียนทรัพยากรสารสนเทศ
ของห้องสมุด 2) มีการเตรียมตัวเล่ม การซ่อม การบำรุงรักษาหนังสือและสื่อต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพ
พร้อมให้บริการ 3) มีการจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศตามระบบสากลและการทำรายงานช่วย
ค้นหาและเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด 4) มีการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นหาในรูปแบบข้อมูล
บัตรรายการหรือควบคู่กันทั้ง 2 ระบบ เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถค้นหาและเข้าถึงสารสนเทศได้
อย่างสะดวกและรวดเร็ว 5) มีการประเมินทรัพยากรสารสนเทศและคัดออกเป็นประจำอย่างน้อยทุก 3
ปี เพื่อให้ห้องสมุดมีทรัพยากรสารสนเทศที่เหมาะสมในเชิงปริมาณ คุณภาพ รวมถึงความต้องการ
ขององค์กรและผู้รับบริการห้องสมุด

จากการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการจัดหมวดหมู่หนังสือ ห้องสมุดพร้อมปัญญาจัด
หมวดหมู่หนังสือโดยใช้ระบบคิวอี้ มีตัวเลขติดสันหนังสือเพื่อช่วยในการค้นหาและจัดการจัดการ
ชื่อทรัพยากรสารสนเทศส่วนใหญ่บรรณารักษ์ห้องสมุดเป็นผู้คัดเลือกหนังสือ โดยเน้นหนังสือที่ตรง
กับความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งมีการสำรวจหนังสือ ประมาณ 1 - 2 ครั้ง ต่อเดือน มีการซ่อม
บำรุงหนังสือโดยผู้ช่วยบรรณารักษ์ การซ่อมมีน้อยเนื่องจากผู้ให้บริการมีระเบียบวินัยในการช่วยกัน
ดูแลรักษาหนังสือที่ยืมเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังได้มีการนำผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมหลักสูตร
ผู้ช่วยบรรณารักษ์มาช่วยจัดทำฤดภาคได้เป็นจำนวนมาก

จากข้อค้นพบ หน้าที่สำคัญของงานเทคนิคคือการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเข้า
มายังห้องสมุด เห็นว่าห้องสมุดพร้อมปัญญาซึ่งนอกจากการจัดการซื้อหรือรับบริจาค แล้วผู้วิจัยเห็นว่า
ควรมีการแลกเปลี่ยนหรือขอยืมหนังสือ ทรัพยากรสารสนเทศอื่นๆ จากห้องสมุดอื่น อัน ได้แก่
ห้องสมุดประชาชน หรือห้องสมุดสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่เป็นเครือข่าย มาให้บริการต่อในห้องสมุด
พร้อมปัญญา โดยอาจแลกเปลี่ยนหรือ ยืมในจำนวนและเวลาพิเศษ ซึ่งจะทำให้ห้องสมุดพร้อมปัญญา

ลดการใช้งบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศได้มาก ทั้งยังได้หนังสือที่มีคุณค่าที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้จัดสรรไว้แล้ว สำหรับการบำรุงรักษานั้น แม้งานซ่อมหนังสือจะยังคงมีไม่มากแต่ก็ควรจัดเตรียมเครื่องมือในการบำรุงรักษาหนังสือให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานเสมอ และสิ่งที่ควรปรับปรุงอีกประการ คือ การจัดหมวดหมู่หนังสือซึ่งนอกจากจะใช้ตัวเลขติดสันหนังสือแล้ว ควรติดแถบสีในแต่ละหมวดหมู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกแก่การจัดหนังสือเข้าชั้นและง่ายต่อการค้นหา

6 การบริการและกิจกรรม

ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550

(ข้อ 26) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานต้องจัดให้มีบริการแก่ผู้รับบริการตามบทบาทภารกิจของห้องสมุด 1) บริการอ่านภายในห้องสมุดกลางเปิดบริการสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน ให้มีชั่วโมงการบริการรวมไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 2) บริการห้องสมุดสาขาหรือบริการห้องสมุดเคลื่อนที่เพื่อขยายขอบเขตการให้บริการด้านการอ่านให้ทั่วถึง เหมาะสมกับสถานที่และขนาดของห้องสมุด ห้องสมุดขนาดกลาง ต้องมีห้องสมุดสาขาหรือจุดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ ไม่น้อยกว่า 1 แห่ง 3) การยืม-คืน ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ได้เป็นสมาชิกห้องสมุดและยืมหนังสือไปอ่านนอกห้องสมุดได้ โดยให้ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานกำหนดจำนวนหนังสือที่สมาชิกสามารถยืมออกได้ในแต่ละครั้ง รวมทั้งกำหนดระยะเวลาการยืม-คืนตามความเหมาะสม 4) บริการให้คำแนะนำการอ่าน เพื่อสนับสนุนให้เกิดความสนใจ ด้านวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม และความสนใจอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคม ประเทศชาติ 5) บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า เพื่อช่วยเหลือให้ผู้รับบริการสามารถค้นคว้าและเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการได้โดยสะดวก รวดเร็ว (ข้อ 27) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานต้องจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการอ่าน และการใช้ห้องสมุดในรูปแบบต่าง ๆ 1) กิจกรรมแนะนำหนังสือใหม่ หนังสือน่าสนใจ รวมถึงสื่อโสตทัศน์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 2) การจัดนิทรรศการให้ความรู้ ทั้งที่เป็นนิทรรศการถาวรและนิทรรศการตามวาระหรือ โอกาสต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดนิสัยและความสนใจในการอ่านเพิ่มมากขึ้น 3) กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ให้จัดปีละไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง เพื่อส่งเสริม เชื่อมโยงการอ่าน การใช้ห้องสมุดสู่การพัฒนาตนเองของผู้ต้องขัง อาทิ กิจกรรมจัดประกวดเล่าเรื่อง การเขียนเรียงความ การเขียนบทกวี งานศิลปะที่ได้แรงบันดาลใจจากการอ่าน การประดิษฐ์หนังสือของตนเอง การซ่อมหนังสือ การจัดภูมิทัศน์ห้องสมุด เป็นต้น (ข้อ 28) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับห้องสมุดทั้งในด้านการใช้และการให้บริการเพื่อสามารถแสวงหาความรู้และปฏิบัติงานห้องสมุดได้ อาทิ การจัดปฐมนิเทศ การสาธิต การจัดอบรมตามหลักสูตร การสอนงาน การจัดทำคู่มือปฏิบัติงานห้องสมุด เป็นต้น

จากการศึกษาวิจัยพบว่า สภาพการบริการ ห้องสมุดพร้อมปัญญาบริการ ยืม-คืน บริการช่วยการค้นคว้า บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด บริการสื่อโสตทัศนห้องสมุด ด้วยบัตรสมาชิก โดยจะเปิดให้บริการทุกวันเวลา 9.00 – 12.00 น. และ 13.00 – 15.00 น. เว้นวันหยุดราชการสามารถยืมได้ครั้งละ 1 เล่ม ได้นาน 3 วัน โดยมีคอมพิวเตอร์ในการบันทึกข้อมูลยืม-คืน ส่วนสภาพกิจกรรม ห้องสมุดพร้อมปัญญา มีกิจกรรมหลากหลาย โดยกิจกรรมที่จัดเป็นประจำได้แก่ นิทรรศการแนะนำหนังสือใหม่ นิทรรศการตามวันสำคัญ กิจกรรมเรียงความ โดยอาศัยการค้นคว้าจากห้องสมุด ผูกอบรมหลักสูตรผู้ช่วยบรรณารักษ์ให้แก่ผู้ต้องขัง เป็นต้น ปัญหาที่พบคือทำบัตรสมาชิกได้ช้า เพราะไม่มีกล้องถ่ายรูปประจำห้องสมุด การที่ไม่มีเวลาและงบประมาณในการจัดกิจกรรม หนังสือที่ให้ยืมแต่ละครั้ง (1เล่ม) และเวลาที่ให้ยืม(3วัน)น้อยเกินไป มุมโสตทัศนไม่สามารถใช้งานได้สะดวก เวลาที่เปิดให้บริการไม่ตรงกับเวลาว่างของผู้ต้องขัง ห้องสมุดสาขาย่อย(แดนหญิง) ผู้ใช้บริการไม่ค่อยมีระเบียบวินัย เช่น ไม่ลงชื่อใช้บริการ หยิบหนังสือไปอ่านโดยไม่ลงชื่อ ยืม-คืน เป็นต้น

จากข้อค้นพบห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมีการปรับปรุงแก้ไขเรื่องการทำบัตรสมาชิก บัตรหรือหาวิธีการให้ผู้ที่อยู่ระหว่างรอบัตรสมาชิกยืมหนังสือได้ นอกจากนี้ยังควรพิจารณาเพิ่มจำนวนหนังสือและระยะเวลาที่ให้ยืมแต่ละครั้งให้มากและนานขึ้นซึ่งสิ่งที่จะต้องปรับปรุงไปพร้อมกันคือ การ ปรับ หรือลงโทษ ผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบการใช้ห้องสมุด เช่น ส่งหนังสือช้ากว่ากำหนด เป็นต้น สำหรับมุมโสตทัศนควรจัดให้เป็นสัดส่วน และมีบริการหูฟังเพื่อไม่ให้มีเสียงดังรบกวนผู้อื่น เกี่ยวกับเวลาที่เปิดให้บริการไม่ตรงกับเวลาว่างของผู้ต้องขัง ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรพิจารณาเปิดให้บริการในวันหยุด และช่วงพักเที่ยงของวันปกติ สำหรับห้องสมุดสาขาย่อย(แดนหญิง) ควรมีการแต่งตั้งผู้ช่วยบรรณารักษ์อย่างเป็นทางการ เพื่อให้สามารถบังคับตามกฎระเบียบการใช้ห้องสมุดได้ ส่วนกิจกรรมทั้งแดนหญิงและแดนชายควรเพิ่มงบประมาณและกำลังคนที่ต้องรับผิดชอบในด้านกิจกรรมนี้ ซึ่งมีกิจกรรมที่สามารถจัดทำได้หลายประการ อาทิ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่สามารถเสริมสร้างการอ่านของผู้ใช้บริการได้เป็นอย่างดี คือการจัดรายการเสียงตามสาย เป็นต้น นอกจากนี้ควรพัฒนาโดยจัดให้มีห้องสมุดสาขาย่อยไว้หน้าเรือนจำ เพื่อเปิดให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ตลอดทั้งญาติผู้ต้องขังที่สนใจด้วย โดยคัดเลือกผู้ช่วยบรรณารักษ์จากผู้ต้องขังที่เข้าหลักเกณฑ์ทำงานนอกเรือนจำ (กองจ่ายนอก) ได้

7. ด้านบุคลากร

ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 (ข้อ 29) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องมอบหมาย/แต่งตั้งบุคลากรฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ทำหน้าที่บรรณารักษ์หรือหัวหน้าห้องสมุด ในเบื้องต้นกำหนดคุณสมบัติ ต้องผ่านการศึกษาหรืออบรมวิชาด้านบรรณารักษศาสตร์ หรือสารสนเทศศาสตร์ จากสถาบันการศึกษาหรือสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ

ให้มีการพัฒนาบุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ หรือหัวหน้างานห้องสมุดอย่างต่อเนื่อง เช่น การให้เข้ารับการอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ ประชุมเชิงวิชาการที่จัดโดยหน่วยงาน สถาบันการศึกษา อาทิ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ รวมทั้งการศึกษาดูงานห้องสมุดและงานด้านที่เกี่ยวข้อง (ข้อ 30) เรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้ทำหน้าที่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ โดยคัดเลือกผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบ ใฝ่ใฝ่ใจได้ มีใจรักและสมัครใจทำงานห้องสมุด และผู้ต้องขังที่จะได้รับเลือกหรือแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่จัดโดยเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน (ข้อ 31) ผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่ทำงานประจำห้องสมุดกลาง ห้องสมุดสาขา หรือจุดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ให้มีจำนวนขึ้นอยู่กับขนาดของห้องสมุด 1) ห้องสมุดขนาดใหญ่ มีผู้ช่วยบรรณารักษ์ไม่น้อยกว่า 5 คน 2) ห้องสมุดขนาดกลางและเล็ก มีผู้ช่วยบรรณารักษ์ไม่น้อยกว่า 3 คน 3) ห้องสมุดสาขาหรือจุดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ มีผู้ช่วยบรรณารักษ์อย่างน้อย แห่ง/จุดละ 1 คน (ข้อ 32) เรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องวางแผนบริหารและพัฒนาบุคลากรห้องสมุด ทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังเพื่อป้องกันการขาดแคลนบุคลากรปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้ช่วยบรรณารักษ์ต้องมีการคัดเลือกผู้ต้องขังให้เข้ารับการอบรม พัฒนางานด้านห้องสมุดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีบุคลากรห้องสมุดอย่างเพียงพอและไม่เป็นปัญหาเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษ หรือย้ายเรือนจำ/ทัณฑสถาน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ห้องสมุดพร้อมปัญญามีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานภายในห้องสมุด จำนวน 9 คน คือ เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ จำนวน 1 คน มีวุฒิปริญญาตรี สาขาพุทธศาสตร์ สาขาศึกษาศาสตร์ และสาขานิติศาสตร์ ตำแหน่งนักจัดการงานทั่วไป ชำนาญการ ซึ่งนอกจากทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดแล้ว ยังมีหน้าที่เป็นอาจารย์สอนหนังสือให้กับนักศึกษาผู้ต้องขัง และหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังเหมือนเจ้าหน้าที่ทั่วไป นอกจากนี้ยังมีหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ได้อย่างเต็มที่ แต่ยังมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาฯ อีกสองคนที่คอยช่วยงานห้องสมุด ซึ่งจบการศึกษาปริญญาตรี สาขาพุทธศาสตร์ และสาขานิติศาสตร์คนหนึ่ง ส่วนอีกคนหนึ่ง จบการศึกษาปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีผู้ต้องขังทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์ จำนวน 8 คน ซึ่งจบการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมต้น โดยจะทำการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้ช่วยบรรณารักษ์ จากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ปัญหาที่พบ คือ บุคลากรห้องสมุดมีจำนวนน้อยเกินไป การแต่งกายของบุคลากรไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน จึงแยกไม่ออกว่าไหนเป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์ และไหนเป็นผู้ให้บริการ และดูไม่เรียบร้อย ห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) เจ้าหน้าที่มีการกึ่งมากจึง

ไม่มีเวลาดูแลเท่าที่ควร และบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ไม่ได้มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์โดยตรง

จากข้อค้นพบห้องสมุดพร้อมปัญญา ควรรับผู้ช่วยบรรณารักษ์มาเพิ่ม และควรจัดชุด (เสื้อ) ที่เป็นสีและแบบเดียวกันให้ใส่ ห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) ควรมีการแต่งตั้งผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังอย่างเป็นทางการ โดยปิดประกาศให้ผู้ใช้บริการรับทราบ เพื่อผู้ช่วยบรรณารักษ์จะสามารถทำหน้าที่ดูแลบังคับตามกฎระเบียบของห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ สำหรับการพัฒนา เห็นว่ากรมราชทัณฑ์ควรมีนโยบายสรรหา หรือเปิดรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาทางด้านบรรณารักษ์มาเป็นเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ประจำห้องสมุดที่เปิดเป็นห้องสมุดพร้อมปัญญาแล้วหรือห้องสมุดเรือนจำทั่วประเทศต่อไป

8. ด้านระบบและเทคโนโลยี

ระบบและเทคโนโลยีห้องสมุดมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการทำงานตามกระบวนการทำงานของห้องสมุดซึ่งกระบวนการทำงานในอนาคตจะประกอบด้วย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์ดิจิทัล มีการอธิบายคุณสมบัติของข้อมูลในรูปแบบเมตาดาตา(Metadata) มีการจัดเก็บข้อมูลตามหมวดหมู่หรือกลุ่มของข้อมูลแต่ละเรื่องเพื่อสะดวกในการสืบค้น นันทิพย์ ภิภาวิน (2551 : 34) ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีที่ใช้ในห้องสมุด ได้แก่ 1) ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ 2) ศูนย์รวมความรู้ (Library Portal) 3) การจัดทำสหบรรณานุกรมออนไลน์ และการจัดทำฐานข้อมูลกลางสำหรับไฟล์ข้อมูลดิจิทัล 4) เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการยืม-คืน ด้วยตนเอง (เหมือนตู้ ATM ของธนาคาร) 5) เครื่องตรวจสอบหนังสือและสื่อที่ประตูทางเข้า-ออก 6) เครื่อง Library e - Kiosk

จากการศึกษาวิจัยพบว่าห้องสมุดพร้อมปัญญาทำการจัดหมวดหมู่หนังสือด้วยระบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification) โดยนำเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยจำนวน 2 เครื่องมาให้บริการ ในการยืม-คืน ทรัพยากรสารสนเทศ และช่วยในการสืบค้น ปัญหาที่พบ คือ ไม่มีเครื่องปริ้นเตอร์ไว้ใช้งาน ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสืบค้นด้วยตนเองได้ เพราะขาดความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ส่วนห้องสมุดสาขาย่อย(แดนหญิง) ไม่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีอะไรเลย

จากข้อค้นพบห้องสมุดพร้อมปัญญาควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์แก่ผู้ให้บริการเหล่านี้เพิ่มเติม เช่น การอบรม หรือจัดผู้ช่วยบรรณารักษ์ไว้คอยให้คำแนะนำวิธีใช้ที่ถูกต้อง เป็นต้น และควรจัดเครื่องปริ้นเตอร์ไว้ใช้งานประจำห้องสมุด สำหรับห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) ควรจัดให้มีเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการสืบค้น และบริการจองหนังสือเชื่อมต่อระบบถึงห้องสมุดสาขาหลัก (แดนชาย)

9. ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์

ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 (ข้อ 33) อาคารสถานที่ และครุภัณฑ์ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการบริหารจัดการพื้นที่ของเรือนจำ/ทัณฑสถาน ส่งเสริมบรรยากาศการใช้บริการการเรียนรู้ และการเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ (ข้อ 34) เรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องจัดให้มีอาคารสถานที่ที่มีความสว่างเพียงพอ อาคารถ่ายเทได้สะดวก ไม่มีเสียงและกลิ่นรบกวนและควรตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์การเรียนรู้ หรือบริเวณที่เป็นศูนย์กลางเหมาะสมแก่การเข้ามาใช้บริการ และการดูแลรักษาความปลอดภัย เพื่อเป็นห้องสมุดกลางและห้องสมุดควรเป็นอาคารเอกเทศ หรือห้องเฉพาะเป็นสัดส่วนสามารถขยายพื้นที่ เพื่อบริการให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ทั้งเจ้าหน้าที่เรือนจำ และผู้ต้องขังทั้งชายและหญิง (ข้อ 35) ห้องสมุดกลางของเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยทั่วไปควรมีขนาดไม่น้อยกว่า 150 ตารางเมตรมีระบบประกันวันแต่ เรือนจำ/ทัณฑสถานมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ อนุโลมให้ห้องสมุดกลางมีขนาดไม่น้อยกว่า 80 ตารางเมตร แต่ทั้งนี้ต้องจัดให้มีห้องสมุดสาขาที่ตั้งเป็นการถาวร มีพื้นที่นับรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 150 ตารางเมตร (ข้อ 36) การจัดพื้นที่ภายในห้องสมุดกลาง กำหนดให้มีพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ 1) พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการถาวรเฉลิมพระเกียรติ หรือมุมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2) พื้นที่ทำงานของบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ 3) พื้นที่จัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ 4) พื้นที่นั่งอ่านหนังสือ ขนาดไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ที่ทำการห้องสมุด 5) พื้นที่ให้บริการไฮสทัทส์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 6) พื้นที่ให้บริการยืม-คืน (เคาน์เตอร์ให้บริการยืม-คืน) ทั้งนี้ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ควรจัดให้มีพื้นที่สำหรับทำงานหรือจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศเฉพาะด้านตามความเหมาะสม เช่น พื้นที่บริการทรัพยากรสารสนเทศประกอบการศึกษา มสธ. การศึกษาขั้นพื้นฐาน ธรรมศึกษา อาชีวศึกษา มุมวิชาชีพ มุมส่งเสริมจริยธรรม มุมการเรียนรู้สำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ บริเวณซ่อมและเย็บหนังสือ บริเวณเตรียมทรัพยากรสารสนเทศออกให้บริการ เป็นต้น (ข้อ 37) ห้องสมุดกลางต้องจัดให้มีครุภัณฑ์จำเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินงานและการให้บริการห้องสมุดให้มีความเพียงพอและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ จำนวนทรัพยากรสารสนเทศและจำนวนผู้ใช้บริการที่ห้องสมุดแต่ละแห่ง

1) โต๊ะ เก้าอี้สำหรับปฏิบัติงาน 2) โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับนั่งอ่านหนังสือ 3) ชั้นวางหนังสือที่มีความมั่นคงแข็งแรง 4) ชั้นวางเอกสาร อย่างน้อย 1 ชั้น 5) เคาน์เตอร์บริการยืม-คืน 6) คอมพิวเตอร์เพื่อการบริการห้องสมุดหรือตู้บัตรรายการ 7) ตู้บอร์ดนิทรรศการอย่างน้อย 2 ตัว 8) ป้ายนิเทศบอกตำแหน่งการจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ และป้ายประชาสัมพันธ์แนะนำการใช้และข้อมูลข่าวสารห้องสมุด 9) เครื่องรับโทรศัพท์ 10) เครื่องเล่นวีซีดี/ดีวีดี 11) ครุภัณฑ์อื่น ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสม (ข้อ 38) ห้องสมุดสาขาในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ควรมีชั้นวางหนังสือและครุภัณฑ์พื้นฐานที่เพียงพอและเหมาะสม (ข้อ 39) ห้องสมุดเคลื่อนที่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ให้มีอุปกรณ์

สำหรับบรรจุ และเคลื่อนย้ายหนังสืออย่างเพียงพอและเหมาะสมแก่การให้บริการตามสภาพแวดล้อมของเรือนจำ/ทัณฑสถาน (ข้อ 40) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ห้องสมุด เช่น วัสดุอุปกรณ์สำหรับการเตรียมเล่มหนังสือ การซ่อมและการเย็บเล่มหนังสือ วัสดุสำหรับการจัดนิทรรศการ ฯลฯ เพื่อให้สามารถดำเนินงานและให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพื่อการตกแต่ง จัดสภาพห้องสมุดให้มีความสวยงาม นำเข้ามาให้บริการ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า สภาพอาคารสถานที่ ห้องสมุดพร้อมปัญญา มีห้องสมุดสาขาหลักตั้งอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ตึกสีลา ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ (แดนชาย) ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น สำหรับใช้เป็นอาคารเรียนของผู้ต้องขัง และใช้บริเวณชั้นล่างของอาคารดังกล่าวจัดทำเป็นห้องสมุด โดยมีขนาดพื้นที่กว้าง 8.5 เมตร ยาว 12 เมตร คิดเป็น 102 ตารางเมตร นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งขนาดกว้าง 1.5 เมตร ยาว 3 เมตร คิดเป็น 4.5 ตารางเมตร รวมทั้งสองสาขาคิดเป็น 106.5 ตารางเมตร ซึ่งน้อยกว่าพื้นที่มาตรฐาน (150 ตารางเมตร) ห้องสมุดเรือนจำ ส่วนครุภัณฑ์ ห้องสมุดพร้อมปัญญา มีครุภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในสภาพดีและใช้งานได้ ดังนี้ ชั้นวางหนังสือ ตู้จัดนิทรรศการ เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ เคอร์เตอร์ โต๊ะญี่ปุ่นสำหรับนั่งอ่านหนังสือ เครื่องปรับอากาศ พัดลม รถเข็นหนังสือ เครื่องสแกนบาร์โค้ด ผู้แสดงความความคิดเห็น นาฬิกา เครื่องเล่น VCD/DVD ที่อัดกระดาษ และสว่านเจาะหนังสือ ส่วนปัญหาพบว่า อาคารสถานที่ ที่นั่งอ่านหนังสือมีน้อยและเป็นการนั่งกับพื้นทำให้ไม่ค่อยสะดวก อากาศร้อนเพราะเวลาเปิดให้บริการ ไม่ได้เปิดเครื่องปรับอากาศ และยังขาดบันไดพับสำหรับขึ้นหยิบหนังสือบนชั้นสูง อาคารสถานที่ที่จัดเป็นห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) มีพื้นที่น้อยมาก ทำเลที่ตั้งไม่เหมาะสม ไม่มีบริเวณให้นั่งอ่านหนังสือ ห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) ชั้นวางหนังสือเล็ก ไม่มีโต๊ะ ไม่มีเก้าอี้นั่งอ่านหนังสือ เจ้าหน้าที่บางคนหรือบางวันก็จะปฏิบัติหน้าที่นอกเรือนจำ จึงไม่มีโอกาสเดินทางเข้าไปใช้บริการในเรือนจำได้

จากข้อค้นพบ ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรจัดพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน และใช้พื้นที่ให้เป็นประโยชน์ที่สุด ควรติดพัดลมเพิ่ม และบันไดพับสำหรับขึ้นหยิบหนังสือบนชั้นสูง สำหรับสาขาย่อย (แดนหญิง) ควรจัดให้เป็นสัดส่วนและมีพื้นที่กว้างขวางกว่านี้ และควรเพิ่มพื้นที่หรือจัดพื้นที่ให้เหมาะสม กว้างมากกว่านี้ นอกจากนี้ควรจัดห้องสมุดสาขาย่อยอีกสาขาขึ้นเพื่อให้ได้พื้นที่ตามมาตรฐาน โดยให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ รวมทั้งญาติผู้ต้องขัง ซึ่งนำผู้ต้องขังกองงานจ่ายนอกทำหน้าที่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ดูแล จะได้ไม่ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณมากนัก

10. ด้านการประเมินผลการดำเนินงานและประกันคุณภาพห้องสมุด

ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 (ข้อ 41) ห้องสมุดสาขาในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องมีการจัดเก็บสถิติการดำเนินงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อการติดตามประเมินผลและให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม เช่น สถิติการให้บริการ

การจัดกิจกรรม เป็นต้น (ข้อ 42) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ห้องสมุด อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เสนอต่อคณะกรรมการบริหารห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อ เสนอคณะกรรมการอำนวยการ และให้มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงแผนปฏิบัติงาน ในปีถัดไป (ข้อ 43) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในที่เป็นไปตาม ตัวบ่งชี้คุณภาพที่กรมราชทัณฑ์กำหนดเป็นประจำทุกปี (ข้อ 44) ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องจัด ให้มีการประกันคุณภาพ โดยคณะกรรมการร่วมจากภายนอก อย่างน้อยทุก 3 ปี

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ห้องสมุดพร้อมปัญญาได้เก็บข้อมูลผู้ใช้บริการทั้งในห้องสมุด สาขาหลัก(แดนชาย) และห้องสมุดสาขาย่อย(แดนหญิง) แล้วนำมาสรุปจัดทำเป็นสถิติข้อมูลผู้ใช้ บริการทุกๆเดือนซึ่งในแต่ละวันจะมีผู้ใช้บริการเฉลี่ยวันละ 116 คน คิดเป็นร้อยละ 9.19 ของผู้มีสิทธิ ใช้บริการทั้งหมด(1,262 คน) โดยแยกเป็นผู้ต้องขังชาย 75 คน คิดเป็นร้อยละ 7.44 ของผู้ต้องขังชาย ทั้งหมด ผู้ต้องขังหญิง 38 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 21.35 ของผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด และเป็น เจ้าหน้าที่ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.95 ของเจ้าหน้าที่ทั้งหมด ส่วนการยืมหนังสือ เฉลี่ยวันละ 64 เล่ม การประเมินผลการดำเนินงานยังไม่สามารถทำให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมได้ เพราะการประเมินต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายทั้งยังต้องใช้กำลังคน ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีบุคคลใดที่รับผิดชอบหน้าที่นี้โดยตรง

จากข้อค้นพบห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมีการจัดเก็บสถิติการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เพื่อการติดตามประเมินผลและให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม เช่น สถิติการให้บริการ การจัดกิจกรรม เป็นต้น และควรจัดทำรายงานผลการดำเนินงานห้องสมุด อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง แบ่งเป็น ไตรมาส เสนอต่อคณะกรรมการบริหารเพื่อเสนอคณะกรรมการอำนวยการห้องสมุด และ ควรมีการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงแผนปฏิบัติงานในปีถัดไป ทั้งยังควรจัดให้มีการ ประกันคุณภาพภายในที่เป็นไปตามตัวบ่งชี้คุณภาพที่กรมราชทัณฑ์กำหนดเป็นประจำทุกปี และ ควร จัดให้มีการประกันคุณภาพ โดยคณะกรรมการร่วมจากภายนอกทุก ปี ซึ่งห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมี การประเมินอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยควรขอความร่วมมือจาก วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และนักศึกษาปริญญาโท ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานภายนอกมาช่วยงาน ในด้านการประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
 - 1.1.1 ข้อเสนอแนะเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีของผู้ใช้บริการ

จากผลการศึกษาทัศนคติของผู้ใช้บริการ แม้ว่าผู้ให้บริการจะมีทัศนคติที่ดีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาแล้วก็ตาม แต่ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญาในแต่ละด้านให้ดียิ่งขึ้นได้ดังนี้

1) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดพร้อมปัญญายังสามารถพัฒนาห้องสมุดให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมได้อีกโดยการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น ทำให้ทรัพยากรสารสนเทศมีความหลากหลาย มีความทันสมัยและอยู่สภาพดีเสมอ ตลอดทั้งต้องจัดวางทรัพยากรสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการค้นหายิ่งขึ้น และจากการเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้ใช้บริการพบว่า ผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีการรับรู้ด้านทรัพยากรโดยเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ให้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าห้องสมุดพร้อมปัญญาควรพัฒนาประชาสัมพันธ์ด้านทรัพยากรสารสนเทศให้ผู้ให้บริการที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้รับรู้เกี่ยวกับสารสนเทศที่มีให้มากยิ่งขึ้น

2) ด้านบริการ มีจุดด้อย 2 ประการที่ต้องปรับปรุง คือ การให้บริการต้องมีความเสมอภาคและควรมีบรรณารักษ์คอยช่วยค้นหาทรัพยากรสารสนเทศ นอกจากนี้ห้องสมุดพร้อมปัญญาสามารถพัฒนาการบริการให้ดียิ่งขึ้นได้ด้วยการ พัฒนาการบริการให้รวดเร็วยิ่งขึ้น พิจารณาช่วงเวลาเปิดบริการให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น ตลอดทั้งเพิ่มระยะเวลาการยืม-คืนหนังสือให้นานกว่านี้ และจากการเปรียบเทียบการรับรู้และความรู้สึกของผู้ใช้บริการ พบว่าผู้ให้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้น มีการรับรู้ด้านการบริการโดยเฉลี่ยลดลง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าห้องสมุดพร้อมปัญญาควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ให้บริการที่มีการศึกษาในระดับสูงได้รับรู้เกี่ยวกับการบริการมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้บริการประเภทผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิงมีความรู้สึกดีหรือชอบหรือพอใจต่อการบริการของห้องสมุดพร้อมปัญญาน้อยกว่าผู้ให้บริการประเภทเจ้าหน้าที่ ห้องสมุดพร้อมปัญญาจึงควรพัฒนาการบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการประเภทผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิงให้ทัดเทียมหรือใกล้เคียงกับผู้ให้บริการประเภทเจ้าหน้าที่ด้วย

3) ด้านบุคลากร มีจุดด้อย 1 ประการ ที่ห้องสมุดพร้อมปัญญาต้องปรับปรุงคือความเหมาะสมของจำนวนบุคลากร โดยห้องสมุดพร้อมปัญญาควรพิจารณาจำนวนบุคลากรให้เหมาะสมเพียงพอกับงาน นอกจากนี้ห้องสมุดพร้อมปัญญายังสามารถพัฒนางานด้านบุคลากรให้ดียิ่งขึ้นได้ด้วยการจัดหาหรือพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร พัฒนาศักยภาพ อุปนิสัยและความมีมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากร และจากการเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้ใช้บริการพบว่าผู้ให้บริการที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีการรับรู้ด้านบุคลากรโดยเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ให้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้น ดังนั้นห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ให้บริการที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้รับรู้เกี่ยวกับบุคลากรมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้บริการประเภทผู้ต้องขังชายมีความรู้สึกดี หรือชอบ หรือพอใจ ด้านบุคลากรโดยเฉลี่ยน้อยกว่าผู้ให้บริการประเภทเจ้าหน้าที่เรือนจำ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า

ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังชายมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสมไปพร้อมกัน

4) ด้านเทคโนโลยี มีจุดค้อยที่ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรปรับปรุง 3 ประการ คือ ควรเพิ่มจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ การเข้าถึงคอมพิวเตอร์ และความง่ายในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ห้องสมุดพร้อมปัญญายังสามารถพัฒนาด้านเทคโนโลยีให้ดียิ่งขึ้นได้โดยการเพิ่มคุณภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ และจากการเปรียบเทียบการรับรู้และความรู้สึกของผู้ใช้บริการ พบว่าผู้ให้บริการที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลายและอุดมศึกษามีการรับรู้และความรู้สึกโดยเฉลี่ยต่ำกว่าระดับมัธยมต้น ดังนั้นห้องสมุดพร้อมปัญญาจึงควรพัฒนาด้านเทคโนโลยีเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายและอุดมศึกษาได้รับรู้มากยิ่งขึ้น ส่วนที่พบว่าผู้ให้บริการประเภทผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังชายมีความรู้สึกด้านเทคโนโลยีต่ำกว่าผู้ให้บริการประเภทเจ้าหน้าที่เรือนจำ โดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิงสังเกตได้ว่าอยู่ในระดับต่ำที่สุดนั้นเป็นเพราะห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) ไม่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีใดๆ ดังนั้นห้องสมุดพร้อมปัญญาจึงควรตอบสนองความต้องการของผู้ต้องขังหญิงให้มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้อำนวยความสะดวกให้ห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) เป็นต้น

5) ด้านอาคารสถานที่ มีจุดค้อยที่ห้องสมุดพร้อมปัญญาต้องปรับปรุงจำนวน 2 ประการ คือ ที่วาง-เก็บรองเท้า และความกว้างของพื้นที่ นอกจากนี้ห้องสมุดพร้อมปัญญายังสามารถพัฒนาให้ดียิ่งได้โดยการจัดแบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนมากยิ่งขึ้น ปรับปรุงสถานที่ใหม่หรือทำให้การเดินทางมาใช้บริการมากยิ่งขึ้น และจากการเปรียบเทียบความรู้สึกของผู้ใช้บริการพบว่าผู้ให้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายมีความรู้สึกดีหรือชอบหรือพอใจต่อสถานที่ต่ำกว่าผู้ให้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้น ดังนั้นห้องสมุดพร้อมปัญญาจึงควรมีการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ให้สะดวกแก่ผู้ให้บริการที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้บริการประเภทผู้ต้องขังชายมีความรู้สึกดีหรือชอบหรือพอใจต่อสถานที่ต่ำกว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำและผู้ต้องขังหญิง ดังนั้นห้องสมุดพร้อมปัญญาควรพัฒนาด้านอาคารสถานที่โดยการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการประเภทผู้ต้องขังชายมากยิ่งขึ้น เช่นทำให้ผู้ต้องขังชายเดินทางมาใช้บริการได้สะดวกยิ่งขึ้น

1.1.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา

จากผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ แยกเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1) ด้านการบริหาร คณะกรรมการบริหารห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมีการประชุมกันอย่างเป็นทางการเพื่อร่วมกันกำหนดทิศทาง การดำเนินงาน ให้คำปรึกษา ให้ความเห็นชอบแผนกลยุทธ์แผนปฏิบัติงาน สนับสนุน กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยมีผู้อำนวยการจาก

หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ร่วมประชุมด้วย สำหรับการบริหารควรมีการนำหลักการบริหารต่าง ๆ มาปรับใช้ เช่น หลัก POSDCoRB ของ ลูเธอร์ เอช. กูลิค และลินคอล์น เอฟ. เอร์วิค หรือหลัก ง่ายอย่างหลัก 4M เป็นต้น

2) ด้านความร่วมมือและเครือข่าย ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรให้ความสำคัญกับ นักศึกษา มสธ. โดยติดต่อกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (ศูนย์จังหวัดมหาสารคาม) ให้เข้ามา ร่วมเป็นเครือข่ายด้วย

3) ด้านงบประมาณและการเงิน ห้องสมุดพร้อมปัญญาจำเป็นต้องแสวงหา งบประมาณจากแหล่งอื่น นอกจากงบประมาณจากราชการทั้งนี้ ซึ่งมีเป็นความเป็นไปได้ที่จะลดลง โดยอาจขอรับงบประมาณส่วนใดส่วนหนึ่งของเรือนจำเอง หรือขอรับบริจาค ตลอดจนการจัดงานเพื่อ หารายได้ โดยควรมีการตั้งงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในแต่ละปีให้ชัดเจน

4) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรจัดหาหนังสือบางประเภท เพิ่มเติมได้แก่ หนังสือนวนิยายเรื่องสั้น หนังสือตำราเกี่ยวกับสถิติ ระเบียบวิธีวิจัย และตำราเรียนของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยการติดต่อกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อขอความ อนุเคราะห์ต่อไป นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าหนังสือเกี่ยวกับท้องถิ่นมีน้อยมาก จึงควรจัดหาเพิ่มเติม เช่นกัน สำหรับห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) นั้น ก็ควรจัดให้มีจำนวนหนังสือเพิ่มเติมให้มากกว่าเดิม และ/หรือเพิ่มช่องทางการยืม โดยพิจารณาความเป็นไปได้ของการให้โอกาสผู้ต้องขังหญิงได้ ยืมหนังสือจากห้องสมุดสาขาหลักได้โดยตรง เช่น ค้นหาและยืมผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็น ต้น นอกจากนี้ ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมีทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบของไฟล์ข้อมูล โดยเริ่มต้น จากตำราวิชาเรียน วิทยานิพนธ์ งานวิจัย จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะ งานวิจัยของสาขารัฐ ประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาโท ให้แก่ผู้ต้องขังที่มาจากทั่วประเทศ มาเก็บไว้ให้นักศึกษา ตลอดจนผู้ต้องขังทั่วไปได้ค้นคว้า ซึ่งมีข้อดี ที่ไม่ต้องสิ้นเปลืองพื้นที่จัดเก็บ และสะดวกในการสืบค้น

5) ด้านงานเทคนิค ห้องสมุดพร้อมปัญญานอกจากการจัดซื้อหรือรับบริจาค แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการแลกเปลี่ยนหรือขอยืมหนังสือ ทรัพยากรสารสนเทศอื่น ๆ จากห้องสมุดอื่น อันได้แก่ ห้องสมุดประชาชน หรือห้องสมุดสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เป็นเครือข่าย มาให้บริการต่อ ในห้องสมุดพร้อมปัญญา โดยอาจแลกเปลี่ยนหรือ ยืมในจำนวนและเวลาพิเศษ ซึ่งจะทำให้ห้องสมุด พร้อมปัญญาลดการใช้งบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศได้มาก ทั้งยังได้หนังสือที่มี คุณค่าที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้จัดสรรไว้แล้ว สำหรับการบำรุงรักษานั้น แม้งานซ่อมหนังสือจะ ยังคงมีไม่มากแต่ก็ควรจัดเตรียมเครื่องมือในการบำรุงรักษาหนังสือให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานเสมอ และสิ่งที่ควรปรับปรุงอีกประการ คือ การจัดหมวดหมู่หนังสือซึ่งนอกจากจะใช้ตัวเลขติดสันหนังสือ

แล้วควรคิดแถบสีในแต่ละหมวดหมู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกแก่การจัดหนังสือเข้าชั้นและง่ายต่อการค้นหา

6) การบริการและกิจกรรม ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมีการปรับปรุงแก้ไขเรื่องการทำบัตรสมาชิกบัตรหรือหาวิธีการให้ผู้ที่อยู่ระหว่างรอบัตรสมาชิกยืมหนังสือได้ นอกจากนี้ยังควรพิจารณาเพิ่มจำนวนหนังสือและระยะเวลาที่ให้ยืมแต่ละครั้งให้มากและนานขึ้นซึ่งสิ่งที่จะต้องปรับปรุงไปพร้อมกัน คือ การปรับหรือลงโทษ ผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบการใช้ห้องสมุด เช่น ส่งหนังสือช้ากว่ากำหนด เป็นต้น สำหรับมุมโสตทัศนศึกษาควรจัดให้เป็นสัดส่วน และมีบริการหูฟังเพื่อไม่ให้มีเสียงดังรบกวนผู้อื่น เกี่ยวกับเวลาที่เปิดให้บริการไม่ตรงกับเวลาว่างของผู้ต้องขัง ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรพิจารณาเปิดให้บริการในวันหยุด และช่วงพักเที่ยงของวันปกติ ส่วนกิจกรรมทั้งแผนกหญิงและแผนกชายควรเพิ่มงบประมาณและกำลังคนที่ต้องรับผิดชอบในด้านกิจกรรมนี้ ซึ่งมีกิจกรรมที่สามารถจัดทำได้หลายประการ อาทิ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่สามารถเสริมสร้างการอ่านของผู้ใช้บริการได้เป็นอย่างดี คือ การจัดรายการเสียงตามสาย เป็นต้น

7) ด้านบุคลากร ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรรับผู้ช่วยบรรณารักษ์มาเพิ่ม และควรจัดชุด(เสื้อ)ที่เป็นสีและแบบเดียวกันให้ใส่ ห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) ควรมีการแต่งตั้งผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังอย่างเป็นทางการ โดยปีดประกาศให้ผู้ใช้บริการรับทราบเพื่อผู้ช่วยบรรณารักษ์จะสามารถทำหน้าที่ดูแลบังคับตามกฎระเบียบของห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ สำหรับการพัฒนา เห็นว่าการประชาสัมพันธ์ควรมีนโยบายสรรหา หรือเปิดรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาทางด้านบรรณารักษ์มาเป็นเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ประจำห้องสมุดที่ได้มาตรฐานเป็นห้องสมุดพร้อมปัญญาแล้ว หรือห้องสมุดเรือนจำทั่วประเทศอย่างน้อยเรือนจำละหนึ่งคน

8) ด้านระบบและเทคโนโลยี ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์แก่ผู้ให้บริการเพิ่มเติม หรือจัดผู้ช่วยบรรณารักษ์ไว้คอยให้คำแนะนำวิธีใช้ที่ถูกต้อง เป็นต้น และควรจัดหาเครื่องปริ้นเตอร์ไว้ใช้งานประจำห้องสมุด สำหรับห้องสมุดสาขาย่อย (แดนหญิง) ควรจัดให้มีเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการสืบค้น และบริการจองหนังสือเชื่อมต่อบริการถึงห้องสมุดสาขาหลัก (แดนชาย)

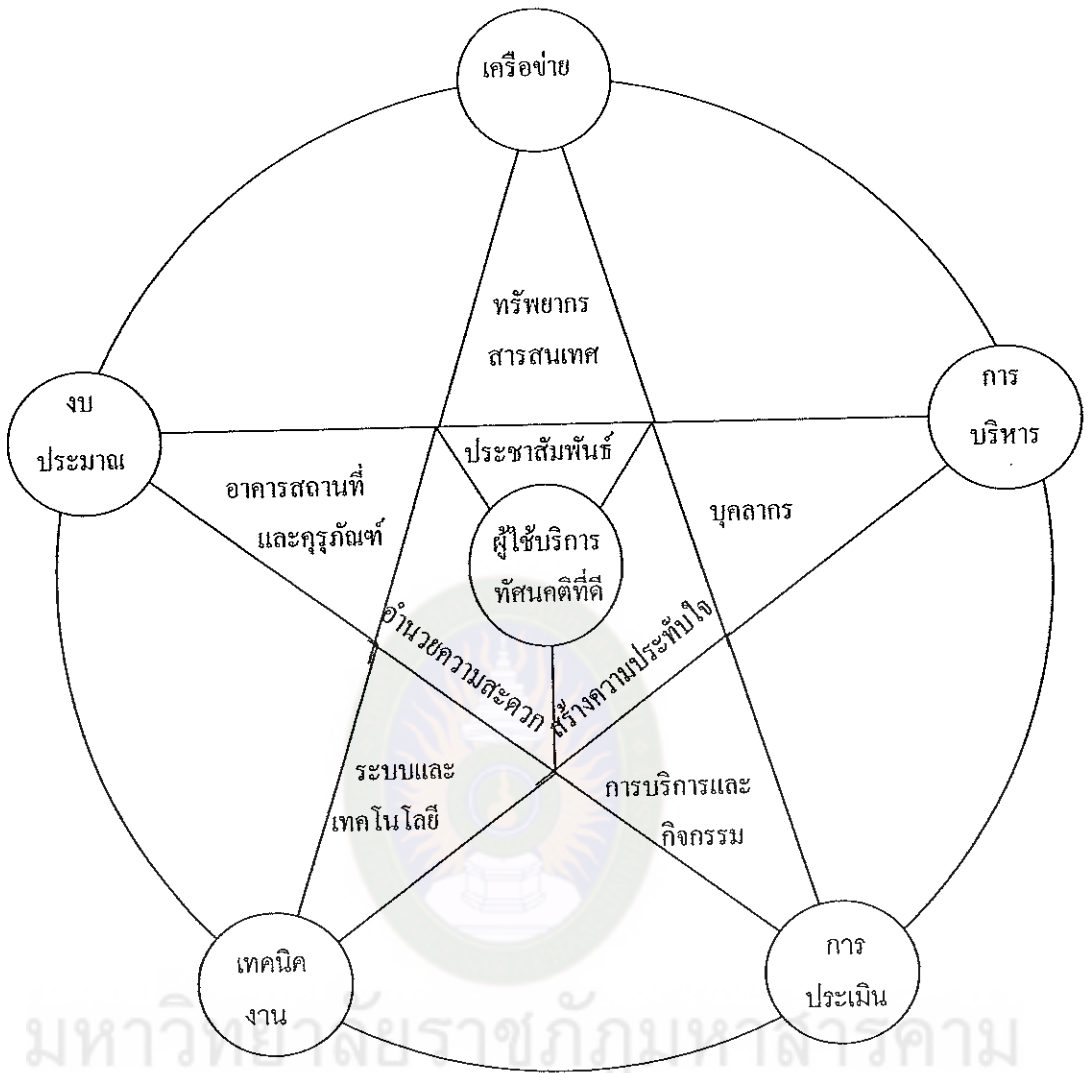
9) ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรจัดพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน และใช้พื้นที่ให้เป็นประโยชน์ที่สุด ควรคิดพัฒนาเพิ่ม และควรมีบันไดพับสำหรับขึ้นหยิบหนังสือบนชั้นสูง สำหรับสาขาย่อย (แดนหญิง) ควรจัดให้เป็นสัดส่วนและมีพื้นที่กว้างขวางกว่านี้ และควรเพิ่มพื้นที่หรือจัดพื้นที่ให้เหมาะสม กว้างมากกว่านี้ นอกจากนี้ควรจัดห้องสมุดสาขาย่อยหน้าเรือนจำขึ้นอีกสาขาหนึ่ง เพื่อให้ให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ ญาติผู้ต้องขัง ตลอดจนทั้งประชาชนทั่วไป ทั้งเพื่อให้ได้พื้นที่ตามมาตรฐานห้องสมุดขนาดกลาง โดยนำผู้ต้องขังกองงานจ่ายออกมาทำหน้าที่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ดูแล ซึ่งไม่น่าทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณมากนัก

10) ด้านการประเมินผลการดำเนินงานและประกันคุณภาพห้องสมุด ห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมีการจัดเก็บสถิติการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เพื่อการติดตามประเมินผลและให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม เช่น สถิติการให้บริการ การจัดกิจกรรม เป็นต้น และควรจัดทำรายงานผลการดำเนินงานห้องสมุด อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง แบ่งเป็น ไตรมาส เสนอต่อคณะกรรมการบริหารเพื่อเสนอคณะกรรมการอำนวยการห้องสมุด และควรมีการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงแผนปฏิบัติงานในปีถัดไป ทั้งยังควรจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในที่เป็นไปตามตัวบ่งชี้คุณภาพที่กรมราชทัณฑ์กำหนดเป็นประจำทุกปี และ ควรจัดให้มีการประกันคุณภาพ โดยคณะกรรมการร่วมจากภายนอกทุกปี ซึ่งห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมีการประเมินอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยควรขอความร่วมมือจาก วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และนักศึกษาปริญญาโท ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานภายนอกมาช่วยงานในด้านการประเมินผล

1.2 ข้อเสนอแนะที่เป็นตัวแบบการบริหารห้องสมุดพร้อมปัญญาสำหรับทุกเรือนจำ

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มาสร้างเป็นตัวแบบที่ผู้วิจัยเรียกว่า

“วงดาวบริหาร” (Cycle Star Management) สำหรับนำไปบริหารห้องสมุดพร้อมปัญญาดังนี้



แผนภาพที่ 16 แสดงหลักการบริหารห้องสมุดพร้อมปัญญา ที่ชื่อว่า “วงดาวบริหาร” (Cycle Star Management)

หลักเกณฑ์ของวงดาวบริหารมีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้ใช้บริการเป็นหัวใจสำคัญของห้องสมุดพร้อมปัญญาจึงเหมาะที่จะอยู่ใจกลางของวงดาวบริหาร ซึ่งกล่าวว่าห้องสมุดที่ดีจะต้องมีผู้ใช้บริการที่ได้รับประโยชน์จากห้องสมุดนั้น โดยผู้ใช้บริการจะได้รับประโยชน์ก็ต่อเมื่อได้เข้ามาใช้บริการ ซึ่งผู้ใช้บริการจะเข้ามาใช้บริการก็ต่อเมื่อผู้ใช้บริการมีทัศนคติที่ดีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญา นี่คือหลักการพื้นฐานในการบริหารห้องสมุดพร้อมปัญญา

2) รูปห้าเหลี่ยมกลางดวงดาว ซึ่งแบ่งออกเป็นสามส่วน คือ การประชาสัมพันธ์ การสร้างความประทับใจ และการอำนวยความสะดวก นั้น ได้มาจากแนวทางการเปลี่ยนแปลง

ทัศนคติของผู้ใช้บริการที่ว่าทัศนคติมีองค์ประกอบสามส่วนคือ การรับรู้ (Cognitive Component) ความรู้สึก (Affective or Evaluative Component) และพฤติกรรม (Behavioral Component) ดังนั้น การจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีของผู้ใช้บริการห้องสมุดพร้อมปัญญา ย่อมกระทำได้โดยการเพิ่มส่วนของการรับรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมในทางบวกแก่ผู้ใช้บริการ โดยจะเพิ่มส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งสามส่วน ได้ดังนี้

2.1) ส่วนของการรับรู้ ห้องสมุดพร้อมปัญญาสามารถเพิ่มระดับการรับรู้ทางด้านบวกให้แก่ผู้รับบริการด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารที่ดีในด้านต่าง ๆ ของห้องสมุดพร้อมปัญญา ซึ่งการให้ข้อมูลนั้นสามารถกระทำได้โดยการประชาสัมพันธ์

2.2) ส่วนของความรู้สึก ห้องสมุดพร้อมปัญญาสามารถเพิ่มระดับความรู้สึกที่ดีให้ผู้ใช้บริการ โดยการสร้างความประทับใจในด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการ

2.3) ส่วนพฤติกรรม ห้องสมุดพร้อมปัญญาสามารถทำให้ผู้ใช้บริการมีพฤติกรรมที่ดีต่อห้องสมุดพร้อมปัญญาได้ด้วยการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการ

ซึ่งทั้ง 3 ส่วนนี้ถือได้ว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในห้องสมุดพร้อมปัญญา

3) วงรอบดาว เป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารห้องสมุดพร้อมปัญญาใน 5 ด้าน คือ

3.1) ด้านการบริหาร

3.2) ด้านความร่วมมือและเครือข่าย

3.3) ด้านงบประมาณ

3.4) ด้านงานเทคนิคห้องสมุด

3.5) ด้านการประเมินผล

4) ห้าแฉกดาว หมายถึง การดำเนินงานของห้องสมุดพร้อมปัญญา 5 ด้าน ได้แก่

4.1) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดพร้อมปัญญาจะต้องสรรหาทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ มีความหลากหลาย ทันสมัย อยู่ในสภาพใช้งานได้ และจัดวางอย่างเป็นหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการค้นหา ซึ่งการที่แฉกด้านทรัพยากรสารสนเทศเชื่อมต่อกับด้านเครือข่ายนั้น หมายถึงห้องสมุดพร้อมปัญญาควรขอความร่วมมือด้านทรัพยากรสารสนเทศจากหน่วยงานเครือข่าย โดยเฉพาะกับหน่วยงานเครือข่ายที่มีห้องสมุด เช่น การทำสัญญาเช่าหรือยืมทรัพยากรสารสนเทศจากห้องสมุดในหน่วยงานเครือข่ายเพื่อนำมาให้บริการในห้องสมุดพร้อมปัญญา ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการลดงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศได้เป็นจำนวนมาก ส่วนที่ทรัพยากรสารสนเทศเชื่อมกับการประชาสัมพันธ์นั้น หมายถึงห้องสมุดพร้อม

ปัญหาจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ทรัพยากรสารสนเทศในเชิงรุกให้ผู้ใช้บริการได้รับรู้ เช่น การจัดรายการเสียงตามสายเพื่อแนะนำทรัพยากรสารสนเทศใหม่ ๆ โดยสลับกับการเปิดเพลงให้ฟัง เป็นต้น

4.2) ด้านบุคลากร ถือว่าเป็นพื้นที่องสำคัญในการดำเนินงานของห้องสมุด โดยมีหน้าที่สำคัญคือทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจ ดังนั้นบุคลากรห้องสมุดพร้อมปัญญาจึงควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกอุปนิสัยดี มีความรู้ความสามารถและจำนวนที่เหมาะสมกับงาน ซึ่งบุคลากรของห้องสมุดพร้อมปัญญาจะเป็นเช่นใดนั้น ผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง โดยนอกจากจะเป็นผู้คัดเลือกบุคลากรให้เข้าทำงานในห้องสมุดพร้อมปัญญาแล้ว ผู้บริหารห้องสมุดพร้อมปัญญาจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านต่าง ๆ ให้แก่บุคลากรอีกด้วย

4.3) ด้านการบริการและกิจกรรม ถือเป็นงานสำคัญของห้องสมุดพร้อมปัญญา โดยห้องสมุดพร้อมปัญญาสามารถสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ใช้บริการได้ด้วยการให้บริการด้วยความรวดเร็วเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยกำหนดช่วงเวลาการเปิดให้บริการไว้อย่างเหมาะสมตรงกับเวลาว่างของผู้ใช้บริการ กำหนดจำนวนและระยะเวลาพิมพ์-คืนทรัพยากรสารสนเทศไว้อย่างเหมาะสม และควรมีบรรณารักษ์ไว้สำหรับช่วยค้นหาทรัพยากรสารสนเทศที่ผู้ใช้บริการต้องการ สำหรับกิจกรรมนั้นห้องสมุดพร้อมปัญญาควรมีกิจกรรมพื้นฐาน เช่น จัดนิทรรศการส่งเสริมการอ่าน มีกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ เป็นต้น โดยจะต้องมีการประเมินผลการให้บริการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรายงานต่อผู้บริหารตลอดทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้นำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

4.4) ด้านระบบและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารห้องสมุดสมัยใหม่ โดยเฉพาะห้องสมุดขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่ควรที่จะนำเครื่องมือเทคโนโลยีมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการ โดยคำนึงถึงความทันสมัยและคุณภาพของเทคโนโลยี เช่น มีเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการสืบค้น ที่สามารถใช้ได้ง่ายและมีจำนวนเพียงพอ เป็นต้น นอกจากนี้ควรนำเทคโนโลยีอย่างเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ประกอบการวางแผนดำเนินงานด้านเทคนิคต่าง ๆ อีกด้วย

4.5) ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ ผู้บริหารห้องสมุดพร้อมปัญญาจำเป็นจะต้องจัดอาคารสถานที่ให้มีที่ตั้งเหมาะสมสามารถเดินทางมาใช้บริการได้อย่างสะดวก ควรมีพื้นที่กว้างขวางและจัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนไว้อย่างเหมาะสม และควรคำนึงถึงเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ที่วาง-เก็บ รองเท้า เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับความสะดวกที่สุดในการมาใช้บริการและที่สำคัญห้องสมุดพร้อมปัญญาต้องมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อครุภัณฑ์ที่จำเป็นต่าง ๆ ของห้องสมุดให้พร้อมอยู่เสมอ

ด้วยการบริหารนั้นมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ การบริหารห้องสมุดพร้อมปัญญาที่เช่นกัน ลักษณะของการบริหารดังกล่าวมาในข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างในมิติหนึ่งของวงการบริหาร

เท่านั้น เพราะวงควบคุมการได้ ออกแบบมาเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ (ภาคผนวก ก) โดยผู้บริหารสามารถหมุนดวงดาว เพื่อให้มองเห็นหลักการและเชื่อมโยงแนวทางการบริหารในมิติใหม่ ๆ แล้วนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับห้องสมุดพร้อมปัญญาของแต่ละเรือนจำต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาทัศนคติของผู้ใช้บริการและสภาพ ปัญหา แนวทางการแก้ไข ปรับปรุงของห้องสมุดพร้อมปัญญา เช่นเดียวกับงานวิจัยเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญาในปีถัด ๆ ไป

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับด้านทรัพยากรสารสนเทศที่พึงประสงค์และตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการให้ครอบคลุมและชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดพร้อมปัญญาให้ตรงกับภารกิจของกรมราชทัณฑ์และความต้องการของผู้ใช้บริการมากที่สุด โดยไม่ขัดแย้งกับภารกิจของกรมราชทัณฑ์

2.3 ควรนำหลักการบริหารด้านอื่น ๆ ที่มีตามนวัตกรรมแนวคิดห้องสมุดสมัยใหม่มาศึกษาเพิ่มเติม

2.4 ควรมีการศึกษาแนวทางการแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา และทัศนคติของผู้ต้องขัง ของเรือนจำอื่น ๆ ในแต่ละเรือนจำต่อไป